84/12
XXXIX. ÉVF. • 1984. MÁRCIUS 22. • ÁRA: 4 Ft

PAJTÁS

margó

Megtervezett pihenés

Ha azt mondod: szünet, bizonyára az alvás, a heverés, a lustálkodás jut elsőként az eszedbe. Ha azt mondom: szünet, én a sétára, a túrázásra, a kiskerti kapálásra, az otthoni rendcsinálásra gondolok. Mindarra, ami egy kicsit más, mint a szerkesztői, újságírói munka. Számomra mindenkor ez jelentette és jelenti most is a kikapcsolódást, a szünetet. Úgy gondolod, hogy ezek szerint én egyáltalán nem pihenek? Ne hidd, hogy csak az alvás és a heverés a pihenés. Ha este a tévé képernyőjén megjelenik a „SZÜNET" jel, ugye nálatok is úgy szokás: családod mindegyik tagja felkel a kényelmes fotelből, hogy megmozgassa az izmait. Igen, mert az egy helyben ülés, a figyelés is fáraszt, és bármilyen furcsán hangzik, ennek a mozgás a pihenése. Vagy pedig gondolj az óraközi szünetekre. Te hogyan szoktad azokat eltölteni? Nem is olyan régen, az egyik iskolában becsöngetéskor nagy-nagy lihegés közepette újságolta nekem az egyik srác: „De jót futottam! Legalább tízszer körbekerültem az udvart. Biztosan megtettem három-négyszáz métert." Talán bizony megparancsolta valaki? „Senki! Csak úgy, magamtól tettem. Felfrissültem tőle."

Ez a fiú elmondhatja: kipihente az ülés, a figyelés fáradalmait. Pihent? De hiszen rohant, futott, vágtázott. El is fáradhatott. Elfáradhatott? Nincs az országban akkora iskolaudvar, amelyen tíz perc alatt fáradtságig lehetne futni. Ennyi mozgás csupán felpezsdítette a fiú szervezetét. Az ilyen pihenést aktív pihenésnek nevezzük.

Miért is mondom el mindezt?

Egy hét múlva ránk köszönt egy kicsit nagyobb tízperc: a tavaszi szünet. „Ideje már! — sóhajtasz föl. — Három hónap óta, megszakítás nélkül csiszolódik az agyunk. Kell egy kis kikapcsolódás, egy kis lazítás, egy kis pihenés!" Bizony kell! Annál is inkább, mert ezt a jó öreg telet — úgy fest — végképp elkergeti a tavasz. Itt az ideje, hogy az eddigiekhez képest jobban felfrissítsd szervezetedet, minden porcikádat.

A világért sem kérdezem meg tőled: milyen lesz a te tavaszi szüneti aktív pihenésed. Félek, hogy azt feleled rá: majd csak lesz valahogy! Ha így vágsz neki, az az érzésem, hogy a tétlenségbe torkollik ez a kilenc nap. Márpedig Szuvorov orosz tábornok szerint: „A tétlenség minden rossz gyökere." Tudom, tudom, nem kell mindjárt rosszra gondolni. Még a hajszálgyökérnyi rosszra sem. De nehogy most sebtében arra az elhatározásra juss, hogy végigszáguldozod mind a kilenc napot. A szünidei aktív pihenő azt jelentse, hogy az iskolai élet kötöttségeit az általad, a magad részére előírt kötöttségek váltsák föl. Magyarán: készíts tervet. Olyan tervet, amelynek változatos programpontjai jó érzést keltsenek benned. Persze, ez egyedül nem megy, mások is kellenek hozzá: szüleid, testvéreid, ismerőseid, barátaid, haverjaid. Mindazok, akik máskor is, mindenkor körülötted vannak.

Füleki János

Kellemes pihenést, jó szórakozást kívánunk a tavaszi szünetben! Legközelebb április 12-én jelenünk meg.

PAJTÁS

A MAGYAR ÚTTÖRŐK SZÖVETSÉGÉNEK KÖZPONTI LAPJA

Szerkesztőség: Budapest, Jászai Mari tér 5. 1397

Telefon: 321-987
321-988
321-989

Postafiók: Bp. 62. Pf. 508. 1397

Főszerkesztő: SOMOS ÁGNES
Főszerkesztő-helyettes: FÜLEKI JÁNOS
Szerkesztő: BŐCS FERENC, SZIGETI PIROSKA
Művészeti szerkesztő: CZIFFERSZKY BÉLA, FORRAI JÁNOS
Kiadja az Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó Vállalat
Felelős kiadó: DR. PETRUS GYÖRGY igazgató

Kiadóhivatal: Budapest, Révay u. 16. 1065 Telefon: 116-660
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál a kézbesítőknél és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI Budapest, József nádor tér 1. 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámra.
Előfizetési díj: egész évre 139,50 Ft I. félévre 77,50 Ft II. félévre 62 Ft

84.0635 Athenaeum Nyomda Kozma utcai üzeme, Budapest
Rotációs mélynyomás
Felelős vezető: SZLÁVIK ANDRÁS vezérigazgató

HU ISSN 0030-19583

INDEX: 25 695

A beküldött kéziratokat és rajzokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza

— Cselédek gyereke voltam; azok voltak szüleim, nagyszüleim is. Magam suttyó kölyökként ott dolgoztam a Zichyek birtokán, mikor milyen munka volt: nyáron zsákoltam, télen állatot etettem. Nem kell mondani, milyen élet volt az, s mekkora lehetőség nekünk, „szegénylegényeknek" a katonaság. Míg otthon a betevő falat is kevés volt, katonaként megvolt a tiszta ruha, kiadós koszt; még a tisztelet is, amiből bizony, cselédembernek soha nem jutott. Aztán meg a legnagyobb haszon: a katonaélet tanulásra adott lehetőséget, szakmát kaptunk — magam gépkocsivezető lettem. Dehogy a mundér, dehogy a háború volt nekünk a fontos! A katonaság a jobb élet ígérete volt, s szinte gyerekfejjel nem gondoltunk mi arra, hogy milyen árat kell fizetni ezért. Igaz, már az első háború, a tizennégyes megszedte a maga halottjait. Itt, Seregélyesen is gyászolt több család: nekem anyai nagybátyám maradt ott Piavénál. Amikor megindult a másik nagy háború, tudtuk jól, hogy a mi bőrünkre megy. Hiszen, amerre csak néztem, magam körül hasonló sorsú szegényembereket láttam. Reménykedtünk csak, hogy minket elkerül a harc. S akinek meg menni kell, az csak megússza valahogy. (Kovács György, a seregélyesi tanács egykori vb-titkára)

RÉSZLET A SEREGÉLYESI KALAMÁR JÓZSEF ÁLTALÁNOS ISKOLA HONISMERETI SZAKKÖRÉNEK HELYTÖRTÉNETI GYŰJTÉSÉBŐL:

„A hadak útján fekvő Székesfehérvár és környéke — közte a négyezer lakosú Seregélyes község —, mint oly sokszor a történelem folyamán, 1944—45. fordulóján ismét küzdelmek gyújtópontjába került. A területen áthúzódó Margit-vonal a németek fő erejét jelentette a Dunántúlon, a Velencei-tó és a Balaton között. A szovjet csapatok december 2-án érkeztek Fejér megyébe, 1945. március 22-ig állt Székesfehérvár környékén a front. Ez alatt az idő alatt Seregélyes ötször cserélt gazdát. A szovjet hadsereg először 1944. december 8-án érte el a községet."

— Reménykedtünk és féltünk. Reméltük, hogy a mi falunk, a mi családunk, a mi házunk „megússza" a háborút. És féltünk, hogy

SEREGÉLYESI KRÓNIKA

A SEREGÉLYESI DIÁKOK NEM ÉLTEK MEG A HÁBORÚT, DE A HONISMERETI SZAKKÖRBEN ÖSSZEGYŰJTIK A FALU KÖRÜLI FELSZABADÍTÓ NAGY CSATA FENNMARADT EMLÉKEIT

AZ EGYKORI JEGYZŐ A LEGNEHEZEBB HELYZETBEN IS A SEREGÉLYESIEK MELLETT MARADT. FUSSY JÓZSEF MA IS GYAKRAN MESÉL A HÁBORÚRÓL A FALUBELI GYEREKEKNEK

SEREGÉLYESI KRÓNIKA

mi lesz, ha egyszer menni kell. Pedig hát menni kellett, előbb csak nekünk, a hivatásosoknak, meg a sorkatonáknak, később szinte mindenkinek. A németek még a háború utolsó óráiban is vitték az otthon maradt férfiakat. Reményünk persze, nem sok volt: már az őszön két hatalmas bombázást kapott Fehérvár. Gépkocsivezetőként elég mozgékony voltam, december hetedikét azonban itthon, Seregélyesen töltöttem. Lisztet fuvaroztam éppen, hagytam anyáméknál egy zsákkal, legyen mit enni. Akkor már idehallatszott az „égzengés" a Velencei-tó felől. Hetedikén elköszöntem szüleimtől, vittem tovább a hadtápot. Reggelre Seregélyesen voltak a szovjet csapatok.

RÉSZLET A HONISMERETI SZAKKÖR GYŰJTÉSÉBŐL:

„A szovjet alakulatokat Bögös József földműves vezette be a faluba. A szovjetek beszállásoltak a házakhoz, a falubeliek közül hatszáz embert kértek, útjavításra. A munkát az elöljáróság szervezte, a bíró és helyettese meg Füssy József főjegyző nem hagyta el a falut. A front a közelben maradt: a németek a falutól nem messze beásták magukat, onnan támadtak. Január 20-án a szovjetek kivonultak a faluból, de csak nyolc napra. Március 5-től ismét a németek kezére került a község. A civil lakosságból 125-en haltak meg."

— Veszprémben voltam katona, de ahogy közeledett a front, úgy vonultunk fölfele, északnyugatra. Már szlovák területen jártunk, amikor jött a bevetési parancs. Akkor határoztuk el magunkat vagy nyolcan: szökünk! Nem volt ebben semmi bátorság, egyszerűen — féltünk. Éreztem én ezt az érzést már negyvenegyben: a Dnyeper partján, igaz kocsizóként hátravontan kóstolhattam bele a frontba. Hát én mondom: hősök a háborúban nem születnek. Vannak helyzetek, amelyek ilyenné vagy olyanná teszik az embert. Ki gyávának tűnhet, ki meg bátornak. De abban a helyzetben mindenkit egy hajt: az életösztön. Meg a gondolat, ami szinte kezdettől ott zakatolt bennünk, kiért, miért kell feláldozni az életünket? És mi nem akartunk áldozatok lenni. Bujkáltunk a szlovákiai hegyekben, a helybeliek segítettek és egy zakatolt bennem: minél előbb eljutni haza, Seregélyesre.

RÉSZLET A HONISMERETI SZAKKÖR GYŰJTÉSÉBŐL:

„Márciusban már negyedik hónapja állt Seregélyesen és a község környékén a front. A község sok belövést kapott, az Új utca negyven háza egy bombatámadásnál leégett. A falubeliek bunkerokban laktak vagy fölhúzódtak a Szőlőhegyre. A németek később a hegyet kiürítették. A szovjet csapatok március 18-án indítottak egységes támadást a környéken. Seregélyes több napi tűzharc után 1944. március 21-én szabadult fel."

— Ahogy egyre közeledett a németek veresége, úgy zavarodtak össze a viszonyok is. Már azt sem tudtuk, kitől féljünk igazán, s még a biztos rossz is jobb volt, mint a bizonytalanság. Április 9-én jelentkeztünk a szovjet alakulatnál. Magyar katonának voltunk, ellenségek tehát. Öt nappal hazánk felszabadulása után, mint hadifogoly indultam el Seregélyes helyett — a Szovjetunió felé.

RÉSZLET A HONISMERETI SZAKKÖR GYŰJTÉSÉBŐL:

„A lakosság száma 1944. november 1-én 4755, 1945. április 24-én 3942 fő. Teljesen lakhatatlan 257 ház. Tengeri és tavaszi vetés egyáltalán nincs. A község 11 103 kh határából 8000 kh volt aláaknázva. A harcok befejezésekor 260 harckocsi maradt a község határában; 20 km futóárok és 500 bombatölcsér akadályozta a mezőgazdasági munka megkezdését. A gyógyszertár üres, a községben semmi gyógyszer sincs."

— Nekem, és velem együtt sok társamnak, három évvel tovább tartott a háború: 1948-ban jöttem haza Seregélyesre. Itt akkorra már kiosztották a földeket, a parasztság — az egykori cselédek — a saját birtokukat művelték. Itt lettem falugazda, a szülőfalumban, később a tanács vb-titkára. Hosszú ideig, egyéb gondok mellett, az itt maradt aknák okozták a legtöbb bajt. Az aknamentesítés sok ember életét követelte. Évek múltán is, mi seregélyesiek, újra és újra figyelmeztetést kaptunk. Ezt a háborút nem lehet elfelejteni.

Major Árvácska
Fotó: Szalay Béla

Az egykor háborús sebeket szerzett seregélyesi kastély, újjáépülve a község kincse lehet

A Münnich Ferenc Úttörőcsapat emlékszobájában őrzik a II. világháború seregélyesi emlékeit

A zsürielnök: Farkas Bertalan, jobbján a Pajtás főszerkesztője: Somos Ágnes, és Jurij Akimov, az APN szovjet hírügynökség magyarországi vezetője hallgatja az egyik versenyzőt. Az előtérben dr. Almár Iván csillagász.

Utazás Csillagvárosba

A kecskeméti Sántha Péter aligha lesz űrhajós, rövidesen mégis Csillagvárosba utazik, a Szovjetunió kozmonautáinak kiképző bázisára. Azt mondod: akkor bizonyára tudós, aki az űrhajózással foglalkozik? Hát, ebben már van valami igazság, ha nem is egészen úgy, ahogy gondolod. Az biztos, hogy a hetedikes Péter a „legtudósabb kozmológus" a közül a tizenöt pályázó közül, aki a legjobb megfejtéseket küldte be a Pajtáshoz a Kristály Fantasztikus Magazin űrhajós vetélkedőjére.

Mégpedig olyanok állapították meg ezt, akik széles e hazában talán a legilletékesebbek egy ilyesfajta döntésre. A Szovjet Tudomány és Kultúra Házában megrendezett vetélkedő-döntő zsürijének Farkas Bertalan alezredes, az első és mindeddig egyetlen magyar űrhajós volt az elnöke. Tagjai közt pedig ott ült egy csillagász, dr. Almár Iván és egy űrhajós-orvos, dr. Bognár László alezredes is. Amíg az előbbi az űrrepülés elméletéről faggatta a versenyzőket, az utóbbi a fizikai, az idegi állapotukat mérte olyan műszerekkel, amilyeneket a világűr vándorai is használnak.

Ahogy a kozmoszban, ezen a vetélkedőn is előnyt jelentett tehát a jó kondíció, hiszen pontokat hozott. Azaz: dehogy pontokat. Fényévekért folyt a verseny. A mindössze harmincöt kilós Sántha Péter a fizikai próbán sem maradt el társaitól, az elmélet terén pedig magabiztosan hagyta el őket:

– Négy éve rendszeresen sportolok, tőrözöm Kecskeméten. A vetélkedőre egy hétig készültem. Volt időm, mert éppen betegen feküdtem otthon. Nem űrhajósnak, hanem villamosmérnöknek készülök.

Az űrhajós és a győztes a vetélkedő végén: Farkas Bertalan autogramot ad Sántha Péternek

A Balaton nevű „idegességmérő" készülék is működött

Ádám és Éva története

Madách Imre nevét szinte az egész világ ismeri, fő művével, „Az ember tragédiája"-val vívta ki e népszerűséget.

A költő csendes vidéki magányban élt, lírai verseket írogatott. Nem vett részt aktívan az 1848—49-es szabadságharcban, de egyetértett, szimpatizált a forradalom eszméivel. A bukás után sztregovai kastélyában rejtegette Kossuth Lajos titkárát, Rákóczy Jánost, ezért a habsburg rendőrség 1852-ben letartóztatta. Fogsága után kezdett hozzá a tragédia megírásához, melyben érezni lehet, hogy a kialakult állapotok, a szabadságharc bukása mély hatást gyakoroltak a költőre. Hét év alatt készült el a

művel Madách, melyet Arany János némi javítások után kiadásra javasolt. „Az ember tragédiája" tizenöt drámai színben, Ádám és Éva, a két főszereplő hányatott sorsán keresztül mutatja be az emberiség történelmét, annak nagy fordulópontjait.

Madách Imre fiatalon, negyvenegy éves korában hunyt el. Nevét azonban megjegyezte a világ, külföldi színházak is szívesen tűzik műsorukra a költő alkotását. Sokféle feldolgozást ért meg már „Az ember tragédiája", az egyik legújabb, s talán legérdekesebb Jeles András „Gyermekjátékok" című, tavaly forgatott filmje. Hogy miért változtatta meg a rendező a tragédia eredeti címét? Azért, mert a filmben gyerekek játszanak. Az ő látásmódjuk biztosan új, nagyon is korunkhoz kötődő értelmezést adhat a tragédiának.

A háborúnak vége

Létezik egy szigetcsoport Dél-Amerika partjainál, melynek két neve van. Egyfajta nyelvi kettősségből ered a két különböző név, ez biztos, de ez a kettősség mára már mély politikai tartalmat kapott.

A Falkland-szigetekről, másképpen Islas Malvinas Patagóniáról van szó. Az őskőzetekből álló szigetcsoport területe tizenkétezer négyzetkilométer. Éghajlata rideg, a nap ritkán tör át sűrű felhőzetén, csenevész fák tengetik életüket a tőzegmocsaras fennsíkokon. A sziget lakosai juhot tenyésztenek, az itt élő kétezer-ötszáz ember tulajdonképpen nem is foglalkozik mással. A „főváros" Port Stanley, egyben kikötő is, az angol bálnavadászhajók egyik fő bázisa.

Nem is olyan régen, 1982-ben ágyúk dörrenései, harckocsik dübörgése, sugárhajtású vadászgépek fülsiketítő zaja zavarta meg a szigetcsoport csendjét. Kitört egy háború. Angol és argentin katonák harcoltak egymás ellen, kezdetben váltakozó eredménnyel, majd diadalmaskodott a korszerűbb harci technika. Vér folyt, a háborúnak halottai, sebesültjei, nyomorékjai lettek. Ez természetesen egyik kormány illetékeseinek sem jelentett gondot, a győzelem volt a fontos. És győztek az angolok.

A szigetcsoport lakóinak többsége angol anyanyelvű, de az argentin kormány ma is ragaszkodik ehhez a területhez. Falkland viszont tizenkétezer kilométerre fekszik Londontól, sem ásványkincse, sem ipara, és a falklandiak tulajdonképpen falklandiak szeretnének lenni, de a brit kormány sem enged.

Nos, azt hiszem, ezért nevezte az egész emberiség a falklandi válságot így: ÉRTELMETLEN HÁBORÚ.

Valami új következik

Tizenhárom évesen, azt hiszem, az ember már nem viccel olyan könnyen. A mutáló hang, a hosszú kezek, a hirtelen megnőtt lábak, a lelkekben kavargó viharok, szeszélyes pillanatok arról árulkodnak, hogy elkezdődött valami.

Valami új. Megváltozik a világ, a szép hirtelen nagyon csúnya lesz, a csúnya undorító, az igazságtalanság pedig egyenesen förtelmes. Olyan az egész, mint egy színes, de nehezen érthető kavalkád, ahol a dolgok körvonalai lassan-lassan azért már kirajzolódnak.

Talán első hallásra nehezen fogadjátok el, de egyszerűen elképesztő, hogy háromszázhatvanöt nap alatt mennyit „öregedhet" az ember. Különösen így, a tizenkettedik és a tizenharmadik születésnapja között. Változhatnak az arcvonások, változhat a hang színe is, de a legnagyobb változások mégiscsak a lelketekben történtek. Hát, átléptetek egy kapun, s ha nem is szóltak a fanfárok, nem lengtek a zászlók, azért szívből üdvözlünk benneteket . . .

Rugó helyett kvarclemez

Ott hordod a bal csuklódon. Hűséges társad, s talán már nélkülözhetetlen támaszod is. Napjaidat, életedet igazítod azokhoz a számokhoz, melyeket mutat.

Igen, ez a kvarcóra. Biztos vagyok abban, hogy be tudod állítani, egy elemet is könnyen kicserélsz benne, de vajon ismered-e a „lelkét"?

A régi, felhúzós karórák mutatóit rugó hajtotta. Ha anyaguk kitágult, meggyengült, veszített rugalmasságából, az óra már mindjárt pontatlanul mutatta az időt.

A kvarcóra azonban nagyon pontos. A szakemberek kísérletei szerint három év alatt mindössze egy másodpercet téved. Lelke az a kvarclemez, melyre ha ráütünk, összenyomódik és kitágul, rezgéseket végez, miközben egyik lapján pozitív, a másikon pedig negatív elektromos töltés keletkezik. Persze ezek is cserélődnek az összehúzódás és a kitágulás ritmusában.

Ha megfordítjuk a folyamatot és a kvarclemez két oldalára váltakozva adjuk a pozitív és negatív töltést, akkor láthatjuk, hogy a kvarc ismét rezegni kezd, de rezgésszáma állandó, vagy ahogy a szakemberek mondják „szigorúan állandó".

Ezért téved tehát olyan keveset a kvarcóra.

Hetedikesek. Külön réteg az iskolában, messze már a hatodikosoktól, de még nem annyira közel a nyolcadikosokhoz. Az ő életükből, az ő hétköznapjaikból szeretnénk most bemutatni egy darabkát, meghallgatva önvallomásaikat, véleményüket, s beszélni szeretnénk nekik egy-két érdekességről is, olyanokról, melyeket nem találhatnak meg a tankönyveikben.

A karbantartó

Vékonydongájú srác Németh Attila. Hetedikes. El-elgondolkozik már a dolgokon, a saját életén, a jövőjén is. Egy esztendő múlva pályát választ majd, de ő az a típus, aki valószínűleg nem fog sokat töprengeni. Parkettás lesz, elhatározta már.

— Attila, azt mondják az iskolában, neked rááll a kezed a munkára, igaz ez?

— Nemcsak nekem, hanem az egész rajnak, az egész 7/c-nek is. Vállaltuk, hogy bármilyen belső karbantartási munka adódjék is, mi elvégezzük. Állandóan meghibásodik valami. Zárakat javítunk, padokat festünk, csapokat hozunk rendbe a mosdókban. A mosdóról jut eszembe, állandóan készen kell állnunk, mert mindennapos esemény, hogy bentreked valaki. Dörömbölnek, rángatják az ajtót, de nem tudnak kijönni. Aztán elszalad egy osztálytársuk hozzánk, mi meg fogjuk a szerszámainkat és már megyünk is. Emlékszem, egyszer nagyon lerobbant már a rajzterem, a bentlévő osztály pedig látogatót várt. Kilincsek hiányoztak, rogyadoztak a padok, a tanári asztal is eléggé ingatag volt. Persze, már nem lett volna arra idő, hogy szakembert hívjon az iskola. Beugrott hát a 7/c. amúgy is technikaóránk lett volna. Mire megérkezett a vendég, már mindent rendbehoztunk. Már nem szenzáció, ha kijavítunk, rendbehozunk valamit. Megszokták, hogy van itt egy raj, amely készen áll mindig. Nem várom el senkitől sem, hogy hálálkodjon. Az én örömöm a jól végzett munka . . .

„Kamasz vagy"

„Tudom, gyakran elhangzik a kulcsmondat. Nehéz ügy — így mondják. Hogy mikor? Hát ha egy kicsit elengedjük magunkat. Szerintem borzasztó dolog sokáig egy helyben ülni vagy egy jó bemondáson olyan halkan, illemtudóan röhögni. Szeretünk szerepelni. Igaz, ez nem a tábla előtti „fellépésekre" vonatkozik. Persze komoly feladatokra is lehet használni bennünket, jól esik kitűnni itt is. Megjavít az ember egy ajtót, összebarkácsol egy rádiót, bajnokságot nyer és hiába verejtékezett, kínlódott ezekkel a dolgokkal olyan sokat, a végén úgy kell tenni, mintha oda sem figyelt volna.

Jó itt, a Bogdánffy utcai iskolában. Sokan vagyunk, jó a közösség, elmondjuk egymásnak minden gondunkat-bajunkat, persze olyanokat is, melyekről még a szüleinknek sem beszélnénk. Vannak titkaink, és ezeket nagyon-nagyon nehéz kiszedni belőlünk. Főleg akkor, ha úgy közelítenek hozánk, mint az apró gyermekekhez.

A tanulás? Hát az megy, megyeget. Lehetnénk jobbak is, az biztos. De annyi érdekes dolog van a világban, a biológia, a technika, a filmek, a sport . . . Ezekre mind figyelni kell, mit csináljunk . . . Aztán vannak dolgok, amelyek sehová sem vezetnek, pedig először nagy, hatalmas kalandnak tűnhetnek. Sokan bele is ugranak, aztán kész a baj.

Szóval a kulcsmondat. Hát igen, az elhangzik eléggé sokszor. Aztán hozzáteszik: mit csináljunk? — kamaszok. Ilyenkor persze mondom is magamnak, hogy ide figyelj Babják Zoltán! — kamasz vagy."

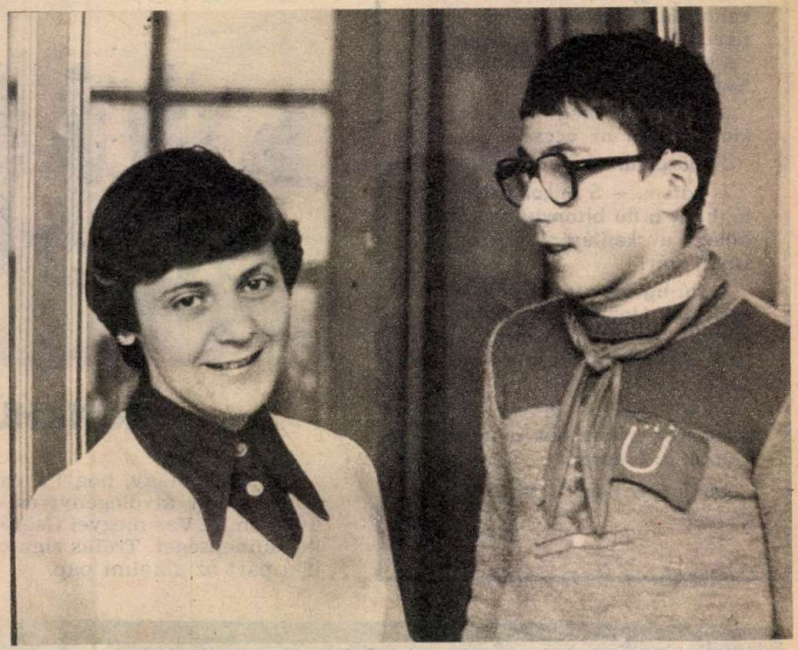

S most szólaljon meg Markos Andrásné, Babják Zoli osztályfőnöke is . . .

Egyszerűen csak másmilyen

„Tíz év. Elrepült. Ha az ember ki sem lépett volna az iskolából, akkor is tudná azért, hogy merre tart a világ.

A régi hetedikesek sokat tanultak, de nem látták annyira pontosan a világ dolgait, mint a maiak. A mai hetedikes tulajdonképpen már mindenhez hozzá tud szólni, és bizony hangoztatja is a véleményét, ha arra kerül a sor. Régen másképp beszélt az ember velük. Álltam a katedrán, ők ültek a padban s éreztük mindannyian azt a távolságot, amely elválasztott bennünket. Hogy szemtelenebbek lennének a mai gyerekek, ez így nem igaz. Szerencsésebb az a kifejezés, hogy közvetlenebbek. Rohamosan csökken a távolság tanár és diák között, a mai hetedikesek sokkal gátlástalanabbul beszélnek, viselkednek. Ez új helyzetet teremt, az a tanári tekintély, ami még megvolt tíz évvel ezelőtt, lassan-lassan eltűnik.

Nagyon önálló lett ez a korosztály. Kezdeményezőek, faliújságokat állítanak össze, ünnepi műsorokat szerkesztenek minden felkérés nélkül, ötletekkel, megvalósításra váró tervekkel állnak elő. A különmunkák terén tehát nem kell annyira irányítani őket, de a tanulásban igen. Itt bizony rugdosni, hajtani kell ezt a társaságot.

Jobbak vagy rosszabbak? Így nem lehet feltenni a kérdést.

Mások. Mint ahogy a világ is más lett azóta."

ZSIBONGÓ

KOCCANÁSOK

Két kisfiú (óvodások, legfeljebb elsősök lehettek) ugrált le a körülbelül egy méter magas betonkerítésről. Büszkék voltak, hogy sikerült. Az egyik fiú hetedikes vagy nyolcadikos nővére a közelükben ácsorgott.

– Ezt nézd meg! Ide nézz! – kiáltott neki az öccse.

A nővér unottan odaszólt:

– Látom. – S mikor azt is látta, hogy a fiú bizonytalanul illegbillegeg a kerítésen, rászólt: – Ugorj már!

A fiú ugrott, zsupsz bele a pocsolyába. Úgy a közepébe és úgy elterült benne, ha akarja, biztos nem sikerült volna ilyen pontosan.

– Állj már fel te kis...! Hát még ilyet, belefekszik a sárba! – kiabált rá a nővér.

Mintha ő nem is biztatta volna...

(Szente)

CSOMAGOL A MÚZEUM

Sok-sok ezer látogatója volt már Vaján az Országos Hagyományőrző Úttörőmúzeumnak, ahol a kalauz szerepét a helyi úttörőcsapat riporter őrsének tagjai látták el. Most bezár a múzeum, mert az épülete felújításra szorul. Az újjáépítést még az idén szeretnék befejezni. A vajai gyerekek a múzeumi anyagok csomagolásában, raktárba helyezésében is segédkeznek.

RÖNKHÚZÁS CSÖRÖTNEKEN

Ősi hagyomány, hogyha valamelyik faluban a tél során nem volt házasságkötés, akkor álvőlegényt és -menyasszonyt visznek végig farönkre ültetve az utcákon. A Vas megyei Csörötneken húsz év után ismét megtartották ezt a mókás ünnepséget. Tréfás rigmusok és szertartások között „adta össze" az alkalmi ifjú párt az alkalmi pap.

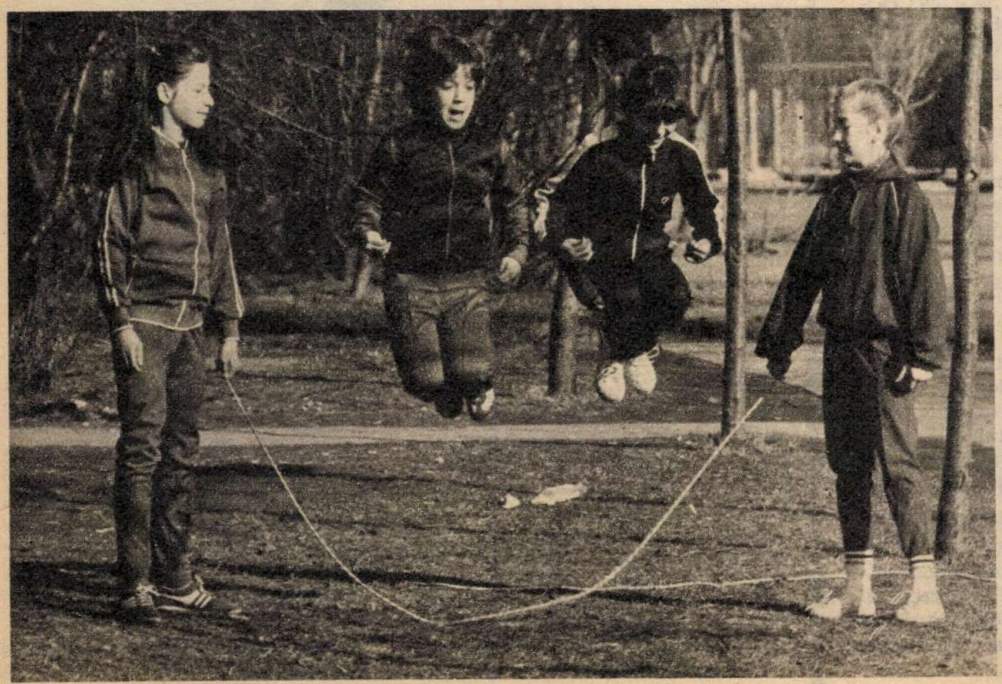

IZOM-LECKÉZTETÉS (2.)

Labdaérzék fejlesztése: próbáljátok minél tovább levegőben tartani a labdát fejjel vagy lábbal (dekázás), akár egyedül, akár párokban vagy csoportosan. A célzókészség javítására elég, ha valahová felrajzoljátok a „céltáblát", és máris indulhat a célba rúgó vagy a célra fejelő verseny.

A lányok különösen az ugrókötéllel bánnak ügyesen. Kezdetben csak egyszer hajtsátok körbe a kötelet, hogy megérezzétek a szökdelés ütemét. Ha túljutottatok a kezdeti „bakkecske ugráláson", szaporán forgassátok előre-hátra, szökdelljetek, fussatok a suhogó kötél fölött. Érdemes kipróbálni a képen látható páros gyakorlatot is.

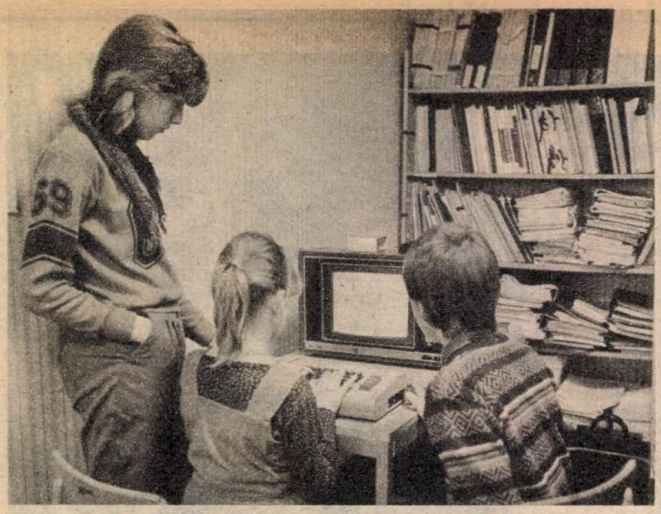

CSAK A SZÜNETBEN

Vajon mi mindenre használható a kisszámítógép? A DIGART gmk arra vállalkozott, hogy a kisszámítógépek kezelésére megtanítja a tavaszi szünetben azokat a gyerekeket, akik jelentkeznek a tanfolyamára. Érdeklődni 14 óra után a 413-042-es budapesti telefonszámon lehet.

A PAJTÁS TELEXE

Tanyai múzeumokat hoztak létre a Jászságban. Jászapátiban a Velemi Endre Tsz nyugdíjasai egy ódon tanyai portát ugyanúgy rendeztek be, amilyen száz évvel ezelőtt lehetett. Jászkiséren a nagy múltú Csete Balázs honismereti szakkör tagjai a jászsági állattartás eredeti eszközeit gyűjtötték össze, Jászszentandráson pedig a volt iskolaépületben rendeztek be egy tanyai múzeumot. ● Szúnyogriasztásra alkalmas spirált hoznak forgalomba áprilistól. A spirál meggyújtva hat órán át parázslik, füstje kellemes illatú, ám a szúnyogok számára elviselhetetlen. ● Az eddigieknél könnyebb és praktikusabb iskolatáskákat gyárt a szolnoki Bőr- és Textilipari Szövetkezet. Az új táskák impregnált nylon szövetből készülnek, műanyag fogóval és sarokerősítőkkel, fényvisszaverő prizmákkal. Súlyuk nem haladja meg a 70 dekát. A nyáron már az üzletekben lesznek. ● A nyári időszámítás március 25-én, vasárnap kezdődik. Az óramutatókat hivatalosan vasárnap 2 órakor kell 60 perccel előbbre, tehát 3 órára állítani. A nyári időszámítás szeptember 30-án 3 óráig tart.

POP-REJTVÉNY

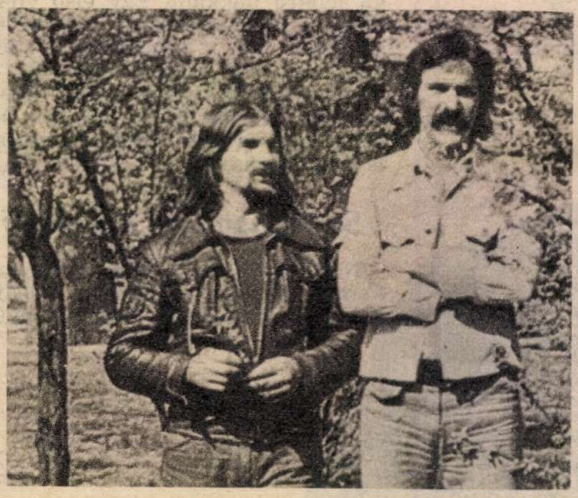

Dévényi Tibor kérdezi: a két zenész régi képéről milyen együttesek jutnak eszetekbe?

HARMINCÉVES

Harmincéves a kazincbarcikai újvárosi iskola. Ebből az alkalomból március 20-án ünnepséget rendeztek. Ekkor avatták a kisdobosokat és az úttörőket és iskolatörténeti kiállítást is nyitottak.

A budapesti Planetáriumban „Az űrkutatás negyedszázada" című program március 23-án 16 és 18 órakor, 29-én 16 órakor, 30-án 16 és 18 órakor, az „Irány a Mars!" 24-én 10 és 12 órakor, 25-én 10 és 12 órakor, „Az életadó csillag" 24-én 14, 16 és 18 órakor, a „Kalandozás az égbolton" 27-én 16 órakor, „A Nap családja" 31-én 10 és 12 órakor, „Az időmérés története" 31-én 14 órakor, a „Naptárunk története" 31-én 16 és 18 órakor lesz.

4—7. osztályosoknak március 23-án 14 órakor, 27-én 10 órakor, 29-én 10 és 12 órakor, 30-án 14 órakor, a nyolcadikosoknak, elsős és másodikos gimnazistáknak, szakközépiskolásoknak és szakmunkástanulóknak március 29-én 14 órakor tartanak előadást.

ZSIBONGÓ

A felszabadulás előtt ilyen volt egy tábornok hétköznapi ruhája

Schäffer Judit jelmeztervezővel mundérböngészés közben

KATONA KINCSEK

Kevés olyan gyerek akad a világon, aki ne kutatott, keresgélt volna a lakásban, a szekrényekben, fiókok mélyén.

Ilyen kíváncsi gyerek volt Zeidler Sándor is. Egy alkalommal kitartóan keresgélve a sok lim-lom között, ritka leletre bukkant. Egy első világháborús katonai sapkajelvény került a kezébe. Ez a semmiségnek tűnő kacat különös értéket képviselt. Jó lenne a párját is megtalálni — fontolgatta és elhatározta, hogyha hasonló kincs a keze ügyébe kerül, azt is megőrzi majd.

Sapkagomb és derékszíj

Néhány év elteltével az akkor már kamaszodó Zeidler Sándor szobájában terebélyesedett a militária-gyűj-

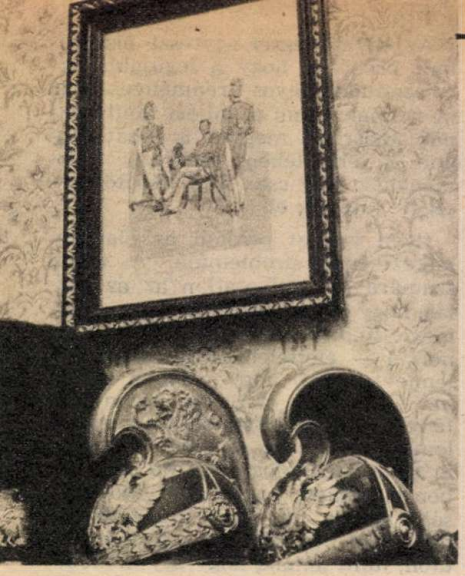

A díszes, tarajos fejfedők a monarchia korát idézik

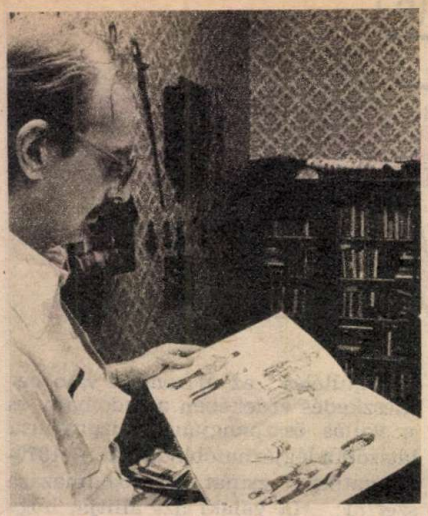

A műgyűjtőnek is kell néha az útikalauz

Az „udvari szállító" kézzel írott címkéje

temény. Szenvedélyes gyűjtővé vált és szinte minden érdekelte, ami a katonai viselettel kapcsolatos. A militária gyűjtőnévbe beletartozik a kitüntetés, jelvény, egyenruha, rangjelzés, váll-lap, karszalag, sapkagomb és minden egyéb katonai felszerelés a tölténytáskától egészen a derékszíjig.

Ahogy az évek múltak, úgy bővült a kollekció és úgy zsugorodtak a szekrények. Ma már Zeidler Sándor tárolási gondokkal küzd, lakása rendezés alatt álló múzeum benyomását kelti. Miképp lehet eligazodni e tengernyi régi katonai tárgyi emlék útvesztőjében? Aki gyűjtésre adja a fejét, annak bizony nemritkán órákon keresztül kell búvnia a szakkönyveket, rendszerező kiadványokat.

Az igazi gyűjtőnek nehéz eldönteni, mi áll szívéhez a legközelebb. Zeidler Sándor esetében a kitüntetések vezetik e képzeletbeli rangsort. Egy-egy ritka példány megszerzése sok esetben fáradságos munkát, milliónyi utánajárást kíván. A gyűjtő ilyenkor hivatásos nyomozóvá lesz. Melyek lehetnek ezek a ritkaságok?

Ha az ember azt a szót hallja, hogy katonai kitüntetés, mindjárt a legközismertebbekre gondol. Ilyen a francia Becsületrend, a Vaskereszt, vagy netán a Mária-Terézia Érdemrend. Ezekkel könyv- vagy filmélményeink során számtalanszor találkozhattunk. Vannak viszont olykor kevésbé ismert, ám fontos történelmi eseményekhez kötődő kitüntetések, amelyek értékben felülmúlják az említetteket. Ezek közé tartozik a gyűjtő számára oly kedves, Zalka Máté képével díszített kitüntetés, amelyet a Nemzetközi Brigád önkéntesei kaphattak a spanyol polgárháborúban, vagy az 1946-os, babérkoszorúval ékesített Magyar Köztársasági Érdemrend, amelyet csak államfők kaphattak. Történelmi sorsfordulóhoz fűződik az a kitüntetés, amely 1814-es keltezésű és Európa szabadságáért harcolókat jutalmaztak meg vele. Érdekességük, hogy ezeket a Napóleontól zsákmányolt ágyúkból verték.

Tábornoki kelmék

És most mi is tegyünk egy kis felfedező utat a lakásban, ugyanúgy, mint annak idején gyerekként Zeidler Sándor tette. A robusztus kétszárnyú szekrényt kitárva érdekes látvány fogadja a kíváncsiskodót. A fogasokon előkelő tábornoki kelmék sorakoznak csillogó pompával. Egy világoskék sujtásos, úgynevezett nagytársasági ruhán hamar megakad az érdeklődő szeme. A bélésbe rejtett címkén ez áll: Misoga Sándor császári és királyi udvari főszállító, Budapest Váczi utca 36. A ruha elkészültének időpontja pedig 1936 januárja. Az akkor különös becsben álló egyenruhaszabók ritka finom posztó és bársony anyagokkal dolgoztak, kizárólag a tábornoki kar számára. Ennek a gyönyörű ruhadarabnak a viselője Péchy Kálmán altábornagy volt. A szomszéd fogason pedig Vörös János vezérezredesnek, a debreceni Ideiglenes Kormány honvédelmi miniszterének egyenruhája függ.

Mindezek láttán felmerül a kérdés, hogy kerül Zeidler Sándor ruhásszekrényébe történelmi személyek díszes öltözete?

Sok esetben szívós munkával felderítette neves személyiségek családjának a címét és sorra felkereste őket. Volt, ahol elutasították, de volt, ahol tárt karokkal fogadták.

A filmkészítők kelléktára

A fiatalember akkor nem is sejtette, hogy mi mindenre használhatja még ezeket a kelméket. Egyik alkalommal barátja, aki szintén gyűjtő volt, egyenruhákat kölcsönzött gyűjteményéből egy kosztümös filmhez, és megkérte, hogy távollétében legyen ott a forgatáson és tartsa a szemét a kölcsönzött ruhákon, nehogy azok megsérüljenek. Zeidler Sándor élete ettől fogva gyökeresen megváltozott. A kosztümös történelmi film forgatásának légköre annyira megragadta, hogy elhatározta, amint lehet, újra kapcsolatba kerül a filmgyárral, felajánlva segítségül akkor még meglehetősen szerény készletét.

Azóta eltelt jó pár esztendő, és Zeidler Sándor büszkén állíthatja, hogy több tucat filmben — köztük az Oscar-díjas Mephistóban — és színházi előadásban nyújtott segítséget a figurák öltözetének hiteles megformálásához. Tevékenysége három fő területre osztható: rangjelzések készítése, zsinórfonás, kölcsönzés és szaktanácsadás.

Ez a munka állandó készenlétet igényel. A filmekhez készített technikai forgatókönyv alapján lehet megtudni, hogy milyen figurát képzelt el a szerző. Ezt kell valamilyen módon megjeleníteni. Sok türelem és tanulás árán lehet csak a vaskos kötetekre rúgó alaki- és egyenruhaszabályzatokban otthonosan eligazodni. Zeidler Sándornál már szakmai ártalomnak számít, de nem tud úgy televízió elé ülni, hogy ne figyelné árgus szemmel a filmekben felbukkanó egyenruhákat és ne jegyzetelné ceruzával az észrevételeit.

A porosz villamosvezetőtől az üzbég börtönőrig, vagy a jordán csendőrtől az angol ejtőernyősig sokféle egyenruhás figurához adott már ötleteket, ruhákat, kiegészítőket.

Egy alkalommal Zeidler Sándor elhatározta, hogy aktív szereplővé lép elő. Kisebb epizódszerepben debütált, ahol kitüntetésekkel ékesített frakkban alakított egy norvég nagykövetet. Az augusztusi kánikulában meleg frakkban tölteni egy teljes forgatási napot, felért egy gőzfürdővel. A gőzfürdő óta Zeidler Sándor megfogadta, hogy ezentúl inkább a háttérben marad.

Forrai Péter

Fotó: Márkus András

A „TÚLVILÁG" TÖRTÉNETE (6.)

VALLÁS ÉS TUDOMÁNY

A „túlvilág" története természetesen ezen a világon játszódik, méghozzá szorosan összefonódva a valóságos történelemmel. Mert egyrészt ez a valóságos történelem hozta létre, másrészt a „túlvilág" története igen erőteljesen befolyásolta a valódi történelem alakulását.

Az már az eddigiekből is kiderült, hogy a „túlvilág" története szorosan összefügg az emberi tudás gyarapodásával. A természetre és különösen a társadalomra vonatkozó ismeretek azonban igen lassan, mondhatni véletlenszerűen gyűltek az emberi történelem kezdeti időszakában. Arról pedig, hogy ezeket a nehezen gyűjtött ismeretmorzsákat egységes rendszerbe, egységes világképbe lehessen tömöríteni, hosszú ideig szó sem lehetett. A tudás apró szigeteit az ismeretlen, a felfoghatatlan, az érthetetlen jelenségek tengerei, sőt óceánjai választották el egymástól.

Az ember tudata azonban nem tűri a hézagokat. Az ismeretlen, a felfoghatatlan, az érthetetlen jelenségek tengerei és óceánjai tehát nem maradtak egyetlen percig sem „lakók" nélkül. Benépesítették azokat a különböző hiedelmek, mítoszok és vallási rendszerek természetfeletti lényei, szellemei, istenei. „Csak a természeti erők tényleges megismerése űzi ki az isteneket vagy az Istent az egyik pozícióból a másik után... E folyamat ma már olyan messzire haladt, hogy elméletileg lezártnak tekinthető" — írta Engels mintegy száz évvel ezelőtt.

Mindenképpen ki kell emelnünk azonban, hogy ez a folyamat *kizárólag elméletileg* tekinthető lezártnak. Mert a tudomány hihetetlen mértékű előretörése meggyengítette ugyan a vallás hadállásait, szűkítette befolyási körét, teljesen megszüntetni azonban még nem tudta.

Az egyház, mint a feudális társadalom egyik pillére, egyszerre csak szembe találta magát a kialakuló polgári társadalmakkal, mind hatalmi-gazdasági, mind pedig világnézeti szempontból. A kibontakozó tudományos-technikai forradalom légkörében többé nem volt abban a helyzetben, hogy vallási dogmáit, hittételeit, a Biblia állításait — akár kényszerrel is — mindenekfelett való igazságokként fogadtassa el. Másrészről viszont a tudomány eredményeinek felismerése és elfogadása saját alapjait semmisítette volna meg.

A „túlélés", az új rendbe való beilleszkedés érdekében a tudomány és a vallás összhangjának bizonyítása látszott a legjárhatóbb útnak. Az 1870-es vatikáni zsinat megfogalmazása szerint: „Ha valaki azt állítja, hogy az igaz Istent, Teremtőnket és Urunkat a teremtett dolgokból, az emberi ész természetes világánál biztosan megismerni nem tudjuk, legyen kiközösítve."

Az egyház ezzel egyrészt bizonyítani próbálja, hogy a legújabb természettudományos eredmények nem mondanak ellent a vallási tanításoknak, másrészt megveti a lábát azokon a területeken, ahová a tudománynak még csak a „felderítő egységei" jutottak el.

Ilyen terület például az élet keletkezésének problémája. A vallás számára elfogadhatatlan az az állítás, hogy élő anyag jöhet létre — természetfölötti hatalom beavatkozása nélkül — élettelen anyagokból. Kár lenne tagadni, hogy valóban nehéz, ma még nem teljesen bizonyított tényről van szó. Stanislaw Lem szellemes hasonlata szerint, amely a Summa technologiae című könyvében olvasható, nagyobb a valószínűsége annak, hogy egy működőképes teherautó keletkezzék természetes úton, mint annak, hogy egy működőképes sejt jöjjön létre ugyanígy. Ez utóbbi ugyanis összehasonlíthatatlanul bonyolultabb konstrukció.

A tudománynak azonban már ma is jelentős érvek vannak a birtoká-

ban, amelyek azt bizonyítják, hogy előbb-utóbb a kezünkben lesz a megnyugtató megoldás kulcsa. Wöhler már a múlt század közepén sikeres fehérjeszintézist vitt véghez laboratóriumában. A kozmológia felderítette, hogy a világegyetem általunk ismert részében az élet nélkülözhetetlen elemei — az oxigén, a hidrogén, a szén és a nitrogén — pontosan olyan arányban fordulnak elő, mint az élő szervezetekben. Az élet megjelenése a földön tehát nem tekinthető egyszeri és megismételhetetlen eseménynek, az anyagok ehhez az Univerzum óriási térségeiben ugyanúgy rendelkezésre állnak. Miller a föld őslégkörét modellezve aminosavakat állított elő, különböző igen bonyolult szerves vegyületekkel együtt, mesterségesen. Dr. Gánti Tibor „chemoton-elmélete" pedig ma már nemzetközileg is elismert, mint a szerves vegyületektől a működő sejt felé vezető fejlődési szakasz döntő láncszeme. Ez az elmélet azt bizonyítja, hogy a nagymolekulájú szénvegyületek *önszerveződés útján* állandó, anyagcserét folytató, sőt önmagukat reprodukáló alakzatokat hoznak létre!

Ami a világegyetem tágulását illeti, arra nézve XII. Pius pápa úgy nyilatkozott 1951-ben a Pápai Tudományos Akadémia ülésén, hogy „a teremtés az időben történt, tehát és ezért van Teremtő, van Isten. Ezek azok a szavak, amelyeket — ha nem is kifejezetten ebben a formában — mi a tudományoktól kérünk és várunk."

Ismeretes, hogy a Hubble-féle vöröseltolódás tényéből — a környező galaxisok színképvonalainak eltolódásáról van szó — a galaxisok szétfutása, a világegyetem tágulása következik. De tegyük gyorsan hozzá: az általunk eddig megismert világegyetemé! Tudniillik semmiféle bizonyítékunk sincs arra vonatkozóan, hogy ez a szétfutás nem jelent-e máris összehúzódást a végtelen világegyetem egy másik részében. De tegyük fel, hogy a jelenleg tapasztalható tágulást az úgynevezett Nagy Robbanás előzte meg, amelyet különben számos kutató is elfogad. Vajon kijelenthetjük-e a vallással egyetemben, hogy ez egyszersmind a teremtés pillanatának tekinthető? Nyilvánvalóan nem. Egy bizonyos: a világegyetem a Nagy Robbanás előtt is *létezett*, még ha előttünk egyelőre elképzelhetetlenül kicsiny térben és elképzelhetetlen fizikai viszonyok között is. Aminthogy létezni fog — természetesen megint csak más formában — akár folytatódik a tágulás a végtelen térben és időben, akár megáll majd egyszer, hogy újabb összehúzódás következzék be.

A termodinamika második főtétele — az entrópia törvény — szolgáltat alapot az egyszer bekövetkező világvége hirdetéséhez, a világ „hőhalálának" előrejelzéséhez. Az entrópia törvénye szerint előbb-utóbb minden mozgás hővé alakul, ilyenformán beáll az energia egyensúlya és a világ mozdulatlanságba dermed. Ebből a kilátástalan helyzetből a vallás tanítása szerint csak egy külső energiaforrás, egy világegyetemen kívüli lény mentheti meg az Univerzumot.

Mindez igaz lenne, ha a világegyetemet elszigetelt, zárt rendszerként fognánk fel, mert az ilyen rendszerekre csakugyan érvényes az entrópia-tétel. Ennek feltételezésére azonban egyelőre semmi okunk. Másrészt nem szabad elfeledkezni arról, hogy a világegyetem energiáit a csillagok roppant kohói biztosítják, azok pedig a gravitációs tér hatására keletkeznek — *napjainkban is.* A gravitációs tér viszont az anyag jelenlétének következménye, az anyag pedig nem tűnik el a hőmérséklet bármilyen fokú kiegyenlítődése esetén sem. A kihűlt, összeomlott csillagok óriási mennyiségű anyagot szórnak szét „haláluk" előtt a környező térbe, amelyben így ismét anyagsűrűsödések keletkeznek. Ezekben természetszerűen megint fellép a gravitációs gyorsulás, az összehúzódás, és ennek következtében a felmelegedés. Kizárólag az anyag mennyiségétől, tömegétől függ, hogy milyen erős lesz ez az összehúzódási folyamat. Egy bizonyos kritikus tömeg jelenléte esetén az összezsugorodó anyagfelhő hőmérséklete eléri a tízmillió Kelvin-fokot. Ezen a hőmérsékleten beindul a termonukleáris reakció, és a halott csillagok anyagából új csillag, *új energiaforrás születik.*

*

Hosszan sorolhatnánk még a példákat. Az emberré válás, a tudat kialakulása és mibenléte, a természetben fellelhető látszólagos harmónia és célszerűség, az élővilág evolúciójának kérdése mind-mind olyan problémakör, amelyet a vallás megkísérel felhasználni pozícióinak erősítésére. Egy dolgot azért látnunk kell. Ahogy Lukács József írja:

„Az egyházak eltérnek évezredes gyakorlatuktól, és a vallási dogmatikával ellentétes tudományos tételek nyílt eszmei megsemmisítése helyett ma a tudomány és a vallás összhangjának bizonyításán munkálkodnak. A vallás defenzívájának, a tudomány győzelmeinek világos kifejezése ez."

(Vége)

Cser Gábor

ENDRŐDI ISTVÁN RAJZA

MŰZAIK

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: MAGYAR KATALIN

ROCKZENE GYEREKEKNEK

Megjelent a Tündérkaszinó! Benne van a Három szabólegények, a Menyasszony-vőlegény, az A part alatt, meg az Egy boszorka és a Hidló végén, padló végén, Sárga csikó üget, s Édesanyám rózsafája alatt baba alszik . . .

Rockzenébe ültetett népdalok, áradó ritmusok, fülbemászó, kedves dallamok éltetik a Tündérkaszinót, ahova szabad bejárása van minden gyereknek. Hogy hol található ez a kaszinó csoda? Hol is lenne máshol, mint a lemezboltokban, hiszen a nevezett rockzenecsokor egy lemezen „virágzik". A dalokat Eszményi Viktória, Mikó István és Radványi Balázs énekli. Éljetek a lehetőséggel, szerezzétek meg magatoknak a Tündérkaszinót, s zümmögjétek ti is az énekesekkel együtt a Faragószék nótáját.

VILÁGGÖMB

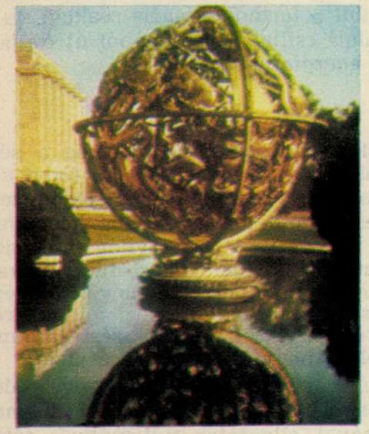

Íme, a világ gömbje, amelynek felületét a csillagképek figurális jelei díszítik. A szép képzőművészeti alkotás a genfi Palais des Nations parkjában található.

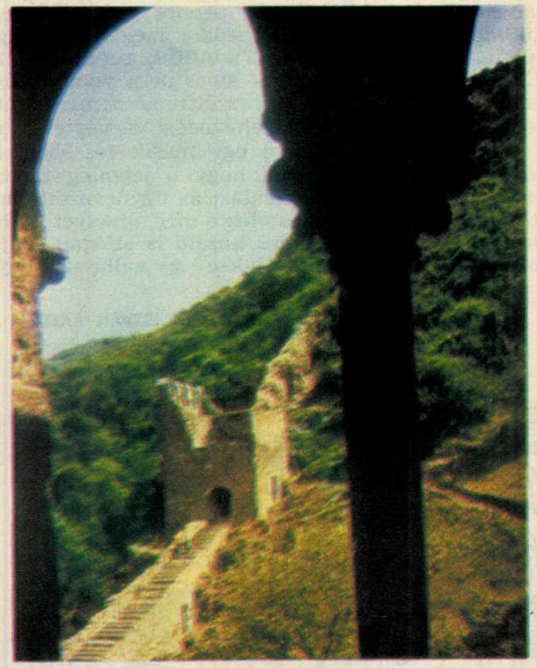

Közeleg a tavasz, közeleg a koranyár, eljön hamarosan a boldog kirándulások ideje. Kinyílik az ég, fölfénylenek az utak, s te is elindulsz csodát látni, hazát látni. Figyelmedbe ajánlom egyik legszebb történelmi tájunkat, a Dunakanyart, s a víz szélén zöldellő bokrok, fák fölött Visegrád büszke-szomorú romjait, amelyekről Arany János így írt: „Vizsegrád, Vizsegrád! hol hajdani fényed? / Magas fellegvárad? Parti építményed? / Dunapart hosszában kerti ékességed? / Mérföldekre nyúló, párduclakta mélyed? / Ott hol négy királynak azon idő tájba / Megfért volna minden udvari pompája / Meg se töltve bizony negyedfélszáz termét / Most rókafi sunnyog, ássa kicsi vermét . . ."

Az Anjouk királyi palotáját, amelyet Mátyás király gótikus és reneszánsz stílusban fényes rezidenciává épített át, a török felégette, s ma már csak a romok hirdetik a hajdani dicsőséget. És ezek a romok — bennük a helyreállított díszudvar a vörös márvány reneszánsz szökőkúttal, a késő gótikus hálóboltozatos folyosó, fölötte a bábos korlátos terasszal — megejtően szépek. Menj el te is, járd végig a Dunával párhuzamosan futó évezredes országutat, s nézz föl a fellegvárra. Meglásd, egy pillanatra megérint a történelmi múlt varázsa, s az élmény feledhetetlen lesz.

MIT MOND A MADÁRIJESZTŐ?

— Szeretnénk, ha mindenki tudomásul venné végre, nekünk semmi bajunk a madarakkal, mi több: kifejezetten barátok vagyunk! A testünk csak kóc, szalma, a ruhánk is szedett-vedett. Ugye nem gondolja senki, hogy képesek lennénk elriogatni az éhes tollasokat? Nem is valami vidám dolog napestig a szőlőben vagy a napraforgó-földön állni magányosan a hőségben. Jobb szeretünk itt, a ház előtt Nincs nagyobb örömünk, mintha valakinek nevetésre áll a szája, amikor ránk néz!

Nem játszunk kitalálósdit. Mindjárt az elején elárulom, hogy amit látsz, az nem az erdőből frissen kivágott szálfa, hanem a világ legnagyobb fúvós hangszere. Ezt a tízméteres havasi kürtöt három embernek kell egyidejűleg fújnia, hogy megszólaljon. A hangszeróriást az NSZK-beli Aschauban őrzik.

KÖNYVJELZŐ

SZOKATLAN SZAVAK SZÓTÁRA

A könyvnek furcsa címe van: VADEMECUM (ejtsd: vádemékum). Ez a latin eredetű kifejezés körülbelül azt jelenti, hogy „járj velem". A különös cím alatt magyarázatul szolgáló alcím is található: Szokatlan szavak szótára. Írója — Tótfalusi István — élvezetes kézikönyvének nem mindennapi címét egy XVII. századi lipcsei zsebkönyvtől kölcsönözte. A Móra Ferenc Könyvkiadónál megjelent könyvet szerzője elsősorban az iskolásoknak ajánlja.

Tótfalusi István főleg olyan szavakat válogatott a nemzetközi műveltségszavak gazdag tárházából, amelyeket minden magyar fiatalnak illik ismernie. A régi paraszti életmód, a katonaélet és a kihaló mesterségek szavai azért kerültek be a kötetbe, mert segítségükkel érthetjük meg igazán, hogyan is éltek elődeink. De helyet kapott a kötetben a hitvilág és a számtalan vallás szókincse is. Mindezek mellett megtalálhatók még e különös szótárban az irodalom régies és tájnyelvi szavai és az egykori társasági nyelv ma már sehol sem beszélt kifejezései.

A szótár egyéb ismeretekkel is szolgál. Amikor egy-egy szót kikeresünk belőle, azt is megtudhatjuk, honnan került a magyar nyelvbe. Sőt, még azt is, hogy bizalmas beszélgetésben vagy választékos társalgás során használhatjuk helyesen.

A könyv legérdekesebb része az utolsó pár oldal, ahol a Pellengér található. Ebben nyelvünk helytelenül vagy rosszul használt szavaira bukkanunk. A szótár szerkesztője kipellengérezi az anyanyelvünket csúfító, magyartalan szavakat, kifejezéseket. Páratlan ötlete ez a szerzőnek.

BABAHÁZ

Ibsen, a nagy drámaíró is írt egy színdarabot, amelynek eredeti címe az volt, hogy BABAHÁZ (a magyar színpadokon Nóra címmel kerül színre), de itt most nem arról van szó. A képen látható babadolog a világ legnagyobb babaházának konyhája. Hogy hol van ez a „ház"? Párizsban . . .

A TERMÉSZET MŰTERMÉBEN

Csehszlovákiában, Hradec Králové közelében található ez a krétakorból származó homokkősziklás terület, ahol a víz és a szél bizarr játékának hatására képzőművészeti alkotásokhoz hasonlatos képződmények jöttek létre. E két alakra, amelyeket az erózió hozott létre, az emberek azt mondják: imhol a polgármester meg a felesége.

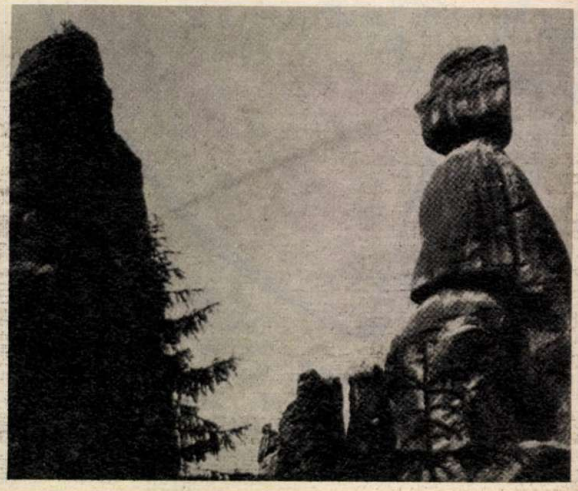

A Kukucs II. felderítő űrhajó április 1-re keltezett jelentése a Központnak; Nyújtózó Gepárd csillagkép, az ABC gömbhalmaztól balra.

„Főnök! Több mint tízezer éve nem jelentkeztem ugyan, de hát ismertek. Csip-csup ügyekkel nem szoktam zavarni a Központot. Most azonban találtam valami igazi csemegét! Az egyik naprendszer harmadik bolygója körül különös rajzás figyelhető meg. A tőlem megszokott különleges precizitással azt hiszem, sikerült tudományosan meghatároznom ezeknek a röpködő holmiknak a mibenlétét. Íme:

1. Estike. (Opticus telescopicus.) Rengeteg fémet, betont és üveget tartalmazó virág. Különös tulajdonsága, hogy általában este nyílik.

2. Holdraforgó. (Radio telescopicus.) Abban különbözik a napraforgótól, hogy a tányérja a Nap helyett a műholdak pályáját követi. Ami azt illeti, kell egy kicsit kapkodnia a fejét...

3. Kétlábú cementke. (Solaris telescopicus.) Egy helyben áll, és hengeres szemével folyton a Napot bámulja. Ez roppant egészségtelen, szüleim már gyermekkoromban is óva intettek tőle. Igaz, én sohasem voltam kétlábú cementke.

4. Háromlábú vaspók. (Teleszpók.) Naphosszat huzalnálója közepén henyél, és a világűrből érkező elektromágneses impulzusokkal táplálkozik. Magam is megkóstoltam néhányat ezekből, de nem ízlett.

5. Könnyű dinnye. (Ballon atmosphericus.) Belsejében a normális dinnye húsánál valamivel kevésbé zamatos hélium található, és egyetlen magját is a héján kívül viseli. Bizonyos magasságnál feljebb nem képes emelkedni, és ezért állandóan megpukkad.

6. Repülő csésze. (Satelitis francia.) Nem tudtam megfogni, mert valamilyen sajátos okból hiányzik a füle. Ami a csészealjat illeti, az úgy látszik, valahol másfelé repül. Fedélzeti mérnökünk szerint egyszerű elhajított konzerves dobozról van szó. Emiatt pofozkodtunk egy cseppet.

7. Izeltszárnyú röppencs. (Szondicus mars.) Többnyire a negyedik és az ötödik bolygó körül röpdös, bár a szárnyaival egyáltalán nem csapdos. Igaz, az üres térben hiába is strapálná magát ilyesmivel. Időnként jeleket sugároz a

harmadik bolygóra. Valószínűleg a párját hívja.

8. Boylermadár. (Szaljut orbitalis.) Táplálékát a harmadik bolygóról szippantja magába. Általában három-négy élőlény tartózkodik a gyomrában, akik egy idő múlva sértetlenül visszatérnek a bolygóra. Rejtély . . .

9. Palacktestű laborka. (Skylab americanis.) Életmódja hasonló a boylermadáréhoz, sőt egy rövid időre össze is házasodtak. A válás óta azonban elhidegültek egymástól.

10. Sárkányszúnyog. (Muslica lunar.) Fel- és leszállás közben tüzet okád, az ördög tudja miért. Ilyen a természete. Egy ízben a Holdra is ellátogatott, de a sivár környezet bizonyára nem villanyozta fel túlságosan, mert azóta sem tette be oda a lábát.

11. Tányéros mászka. (Lunonod automaticus.) Valószínűleg igen érzékeny és zárkózott jószágról van szó. Ezért el is hagyta a harmadik bolygót, és annak holdjára települt. Ott mászkált egy ideig, majd miután látta, hogy az égitest mindenütt egyforma, felhagyott a mászkálással is. Azóta a gondolataiba és a homokba mélyedve tengeti napjait.

12. Marshangya. (Viking kosmicus.) Igen szorgos, ám végtelenül peches jószág. Még a szomszédos bolygóra is elvándorolt, hogy élőlények után kutasson. Azt nem tudtam kideríteni, hogy a táplálkozás vagy a társaság kedvéért kereste vajon az életet, a lényeg az, hogy nem talált egy lelket sem.

13. Ugró siklő. (Space laboratoricus.) Az igazi siklónál lényegesen nagyobbat ugrik, egy-egy nekirugaszkodásra az egész bolygót képes megkerülni. Továbbá amennyivel az igazi sikló jobban tekereg, ez a sikló annyival jobban dübörög. Apró műhold petéit a világűrbe rakja, ami annál érthetetlenebb, mert ezekből még sohasem kelt ki újabb ugró sikló.

14. Lapátos termoszka. (Telescopicus kosmicus.) Elképesztően kíváncsi szárnyas. Pusztán azért képes volt ilyen magasra emelkedni, mert még a bolygó légköre is zavarta a tisztánlátását. Érdemes rá odafigyelni főnök! Ha így megy tovább, előbb-utóbb minket is felfedez . . .!"

Cser Gábor

KEDVES ISMERŐS

HŰSÉG ÉS ÉRTÉK

Ha meglátom az arcát filmen, színházban, televízióban, eszembe jutnak messzi fényű ősi mondák, s az a régi könyvem, amelynek valamelyik lapjára feketén-fehéren odarajzolták a Fehérlófiát.

Hegedűs D. Géza széles, csontos arca, különös metszésű szeme számomra ősi mítoszok hangulatát idézi. Aki azt állítja róla, hogy nem szép, azzal éppúgy egyetértek, mint aki azt mondja, hogy nagyon szép. A jó színész szépsége nem vonásai szabályosságában rejlik, hanem abban a belső sugárzásban, ami egy-egy szerep kapcsán válik láthatóvá.

Különös dolog a színész lényének varázsa és különös a közönség reagálása. Érdemes megfigyelni, hogy a kivételes művészegyéniség mindig a nagy ellentmondások gyújtópontjában érik naggyá. Őket nem lehet kicsit kedvelni, róluk nem lehet félig-meddig tudomást venni, hozzájuk nem lehet langyosan visszanyúlni. A nagy egyéniségeket a közönség érzékenységétől, szemléletétől befolyásoltatva vagy teljes odaadással rajongja, vagy mereven elutasítja.

VAN BENNE VALAMI

Egyik ember azt mondja: van benne valami, ami engem taszít, a másik embert viszont éppen ez a „valami" nyűgözi le. És ez a bizonyos valami nem más, mint az egyéniség súlya, varázsa. Hányszor hallottam merőben ellentétes véleményt Töröcsik Mariról, Psota Irénről, Kállai Ferencről, Darvas Iványról és sorolhatnám — azt viszont az ellenük berzenkedők sem vitatták, hogy különleges hatású, nagy személyiségei a magyar színjátszásnak.

És a fiatal Hegedűs D. Gézáról is ilyen ellentmondó nézetek élnek a közönség között. Sokakból megmagyarázhatatlan ellenérzést vált ki, de talán még többen rajonganak érte, s ez mindenképpen azt bizonyítja, hogy erőteljesen jelen van, mégpedig a „legek" között.

Találkozásunkkor elmondta, hogy rapszodikus alkat, hangulatai gyorsan változnak, s többször észrevette magán, hogy alkalmasint egy-egy adott szerep bűvkörében él.

— Most mire készül?

— A Don Carlost próbáljuk a Vígszínházban, de mire ez a riport megjelenik, valószínűleg túl leszünk a bemutatón — mondta, s mindjárt folytatta is, mert ugyan miről is beszélne legszívesebben a színész, mint a szerepről, amit naponta átél, aminek lelkét, fájdalmát, sorsát magára veszi, hiszen vele, általa valamit el akar mondani, valamit tolmácsolni szeretne a közönségnek. Ez esetben a hatalommal szemben égő szabadságvágyat, amelyhez társul a leigázott szerelem feszítő szenvedélye is.

— Igen, most Carlos magánybataszítottságát, szeretetéhségét érzem indulataimban, persze tudom, hogy a szerepre való felkészülés nemcsak érzelmi átélés dolga. Tisztában vagyok azzal, hogy a színész egy-egy figura életre keltésével általános igazságokat mond ki, és mintát ad. Magatartásmintát.

— Tehát nevel.

— Igen, nevel. Ebben feltétlenül hiszek. Ha nem hinnék benne, nem tartanám olyan szépnek a hivatásomat.

ÁLARC HELYETT ARC

— Mikor döntötte el, hogy ezt a pályát választja?

— Debreceni középiskolás koromban. Építőipari technikumba jártam, s egy darabig azzal áltattam magam, hogy talán építész leszek, aztán egyszer csak rádöbbentem, hogy semmi közöm az egészhez, én a színpadra vágyom. Első próbálkozásra fölvettek a Színművészeti Főiskolára, s már ott, a tanulóévek alatt átélhettem az első kudarcélményt, amire azt hiszem, szükségem volt. Euripidész Elektrájában Oresztészt játszottam, s a rendező úgy akarta színpadra tenni a drámát, ahogyan régen a görögök, akik tudvalévő, álarcot viseltek. Egyszerűen elvették az arcom, s mindent csak a hangommal és a testemmel kellett kifejeznem. Pokoli volt. Borzalmas az, ha az embert megfosztják az arcától. Úgy éreztem magam, mintha egy beomlott kút mélyén tapogatóznék.

— A főiskola befejezése után a pálya első éve hatalmas fölfutás volt, remek színpadi és filmszerepek sora.

— Valóban, ám a következő év félelmetes csönddel köszöntött rám. Most már tudom, hogy az is kellett. Egyszerre láthattam meg pályám két lehetséges arcát, a sikerét és a mellőzését. Most utólag már ezt úgy fogom fel, mint egy lelket erősítő edzést...

— Amit a látványos kibontakozás időszaka követett. Most már nyugodtan elmondhatjuk, hogy Hegedűs D. Géza egyik legfoglalkoztatottabb fiatal színészünk. Boldognak érzi magát?

— Azt hiszem, megvan a képesség bennem a boldogságra, és ez elég. Tisztában vagyok vele, hogy folyamatos, tartós boldogság nincs, csupán lehetőség van a küzdelemre, hogy harcoljunk érte. Akit megfosztanak ettől a harctól, annak az élete értelmetlenné, céltalanná válik.

AZ ÉRTÉK FÉNYE

— Csak nem a ma felnövekvő új generációra gondol?

— Általában nem, bár vannak jelek, amelyek aggódásra késztetnek. Félelmetes információ és terméközönben élünk, ez az özön összemos mindent, s ebben a kaotikus áramlásban elvész az érték. Nem olyan régen láttam a televízióban a Fiatalok órája egyik adását, ahol filozofikus hajlamú riporterek, kíváncsi kedvű fiatalok beszélgettek a hűségről, és oda lyukadtak ki, hogy a hűség óhatatlanul kötődik az érdekhez. Először arra gondoltam, szóbotlás történt, bizonyára értéket akartak mondani, de nem. Pedig micsoda különbség! Nem azért vagyok hűséges egy eszméhez, mert érdekem úgy kívánja, hanem mert tudom, ismerem és magaménak érzem az eszme értékeit. Nem azért vagyok hűséges szerelmemhez, mert ő számomra anyagi jólétet, lakást, kocsit stb. biztosít, hanem mert ismerem és tisztelem benne az értéket. Olyan egyszerűnek és tisztának tűnik ez a dolog, s lám, mégis milyen ijesztően bonyolult, hiszen hivatott vitatkozók is hamis ösvényeken barangolnak, s elbizonytalanítják még azt is, akiben eredetileg megvolt a képesség az érték felismerésére.

— Üzenjen hát valamit a fiataloknak.

— Jaj, ez nagyon nehéz, ez súlyos felelősség. Hadd maradjak üzenetemmel a színpadon, hiszen hivatásom jóvoltából mindig adódik alkalmam felmutatni az értéket, az igazságot. Nem is akarok mást kérni, csak azt, hogy figyeljenek, hogy vegyék észre.

Magyar Katalin

Fotó: Szalay Béla

HEGEDÜS D. GÉZA
PAJTÁS

PETROVÁCZ ISTVÁN: (2.)

13 FŐ, 1 KUTYA ÉS EGY IGAZGATÓ

Az indián tábor ötlete Regős Pétertől származott. A tagbaszakadt, darabos mozgású nagyfiú alatt szakadt le az emeletes ágy előző nyáron Szemezden, az úttörőtáborban. Regős ott fogadta meg: soha többé nem alszik emeletes ágyon.

Inkább a földön. Gunyhóban vagy sátorban.

Mint az indiánok!

Regősről sok mindent el lehetett mondani, csak azt nem, hogy dús fantáziával áldotta meg a természet. Viszont kétségkívül ő volt a legerősebb az osztályban. S a legerőszakosabb is. Amikor a szemezdi faházban, amelyben hatan aludtak — Regős, Gere, Kenyeres Pisti, Salamon Emilke és a Balogh-ikrek —, szóbahozta, hogy a következő nyáron Szemezd helyett menjenek indián táborba, senki sem vitatkozott vele. Gere ravaszabb volt annál, semhogy a Szemezden kapott őrsvezető-helyettesi beosztását megkockáztatva az őrsvezetője ellen szavazzon. Kenyeres sem az ötlet mellett nem foglalt állást, sem ellene. Salamonnak lett volna véleménye, de minek mondja el? Az egész indián tábor úgyse attól függ, akarják-e ők, sokkal inkább attól, hogy mások, a felnőttek akarják-e, megengedik-e? Az ikrek, Jóska és Gyuszi megszokták, hogy a többség után menjenek, s ha a másik három nem mondott ellent, miért éppen ők szavaznak le a javaslatot?

S így a szó valódi értelmében egyhangú határozat született az indián táborról.

Amit Gere később roppant mulatságosnak talált. Nem a határozatot, az egész indiánosdit. Elképzelte a piros képű, cingár Kenyerest indiánnak. Kenyeres, mint indián, kész röhej! Hacsak... Hacsak nem kenik be Kenyeres képét valamivel. Hogy füstszínű legyen. Mondjuk korommal. Vagy hamuval, az még jobb. És ki kenné be? Természetesen ő, Gere. Éjjel, amikor mindenki alszik.

Nagy hecc lesz!

Mégse Gere fordította meg az őrsben a közhangulatot, hanem Salamon. Emilke, miután tizedszer nyerte meg a hóttunalmas tábori Ki mit tud-ot, s tizedszer nyújtották át neki az első helyezett jutalmát, az egy szem PUNCS-FURÉ-t, úgy találta, hogy ennél a tábornál minden más tábor csak érdekesebb lehet. Még az indián is. Ha jól csinálják.

S ez már egyedül tőlük függ.

Ha az előbb Regősről azt állítottuk, hogy kétségkívül ő a legerősebb, Salamonról is el kell mondanunk, hogy ő a legokosabb. Nemcsak az őrsben, hanem elismerten az egész iskolában. Amire Salamon azt mondja: jó, az biztosan úgy is van.

— Jó, csináljuk meg — bólintott rá Salamon, amikor évnyitó előtt Regős újra előhozakodott az indián táborral. S ettől a perctől a szemezdi faház volt lakói mind akarták az indián tábort.

Hat kicsi indián... Ám akárhogy is számolgatták, túl kevesen voltak még egy táborhoz. Ha legalább kilencen volnának. Vagy tízen. Úgy már lenne esélyük, hogy elengedik őket.

Meg kellett hát nyerni az ügynek az osztályból a másik hat fiút is. És ki nyerje meg őket, ha nem Salamon!

Elsőnek Csemege Benedek állt kötélnek. Csemegét az indián tábor szépségeit ecsetelő salamoni elbeszélésekből a tábortűznél nyárson sülő őzcombok képe ejtette rabul. Mit őzcombok képe! Benedek, ha lehunyta a szemét és mély lélegzetet vett, érezte a vadhús kesernyésen édes illatát is. S többé nem lehetett vele bírni. Hol lesz az a tábor? És miért csak nyárra tervezik, miért nem indulnak azonnal?

Ő ajánlotta Öregvisnyót, ahol a nagybátyja, Csemege Lajos brigádvezető régi iskolatársa, Farkas Elek volt az erdész.

A maradék hat fiú döntéséhez mégsem Csemege határtalan lelkesedése adta a végső lökést, nem is a megfontoltságáról közismert Kiss úrrr szava, aki háromnapos gondolkodási időt kért, s a hetvenkettedik órában mondott igent a táborra; sokkal inkább Fülig Jimmi váratlan, de véletlennek semmiképp sem mondható lépése. A lepcses fiú nem bírta ki, hogy az addig titokként kezelt vállalkozásba ne avassa be Juci nénit.

— Gondolod, elenyednek benneteket otthonról? Tizenkét fiút, felügyelet nélkül? — aggodalmaskodott az osztályfőnöknő.

— Felügyelet nélkül nem. De azt gondoltuk, Juci néni is velünk jöhetne... — hízelgett a tanárnőnek.

— Mit csinálnék én ott, tizenkét vad indián közt?

— Az indiánoknak is van mamájuk — rebegte Fülig Jimmi ellágyuló hangon.

S ezzel a vigyori képű, kócos kislegény a maguk oldalára állította a tanárnőt. Amire nagy szükségük volt, s ez hamarosan ki is derült...

A nagy ötletért, az indián táborért a tizenkét fiún kívül senki sem lelkesedett. Sőt!

Husza tanár úr, a csapatvezető egyszerűen zendülésnek minősítette a dolgot. Igaz, eléggé különös módon szerzett róla tudomást.

Az iskolában ősidők óta az volt a szokás, hogy az őrsök, rajok éves munkatervüket még szeptember elején maguk készítették el. Volt egy séma, több oldalnyi gépelt szöveg, ott minden le volt írva, ami mégse, annak megvolt a helye: egy, legfeljebb két kipontozott sor. A munkaterv szerkezete, felépítése évről évre változatlan: — Központi feladatok — Helyi feladatok — Mozgalmi naptár — A tanulás segítése — Közösségi-társadalmi munka — Részvétel községünk életében — Szórakozás — Sport — Kirándulások — Nyári táborozás — ezek voltak a legfőbb címszavak.

Husza tanár úr még az évnyitó napján, az ünnepség után kiosztotta a sémát. S egy hét elteltével sorra járta az osztályokat, hogy begyűjtse a kész tervet.

Minden őrs, raj tudta a dolgát. A lustábbja a gépelt szöveg aljára, hátuljára írta a választ, a rendesebbje fehér papírra, szép gyöngybetűkkel.

Csak a hetedikesek bontották meg a rendet. Először is a fiúk kiléptek a régi két rajból, s új, csak fiúkból álló rajt alakítottak Tinódi Lantos Sebestyén elnevezéssel, két őrssel. S a csapatvezetőnek átnyújtott, négybehajtott kockás papírjukon mindössze ez állt:

Munkaterv

Évközi munka: készülődés a nyári indián táborra

Nyári program: indián tábor

Husza tanár úr alig kapott levegőt, amikor ezt a munkatervnek titulált förmedvényt elolvasta. Rohant vele azonnal az igazgatóhoz, aki éppen futballmeccset vezetett, a téesz házibajnoksága keretében a tehenészet dolgozói mérkőztek a

GÖRÖG JÚLIA RAJZA

melléküzemágak válogatottjával. A csapatvezető egy teljes félidőn át hasztalan lobogtatta a kihajtott papírlapot a partvonal mellől, az igazgató ügyet sem vetett rá.

A mérkőzés után az igazgatónak épp csak annyi ideje volt, hogy a futballbírói klottgatyát levesse, s beöltözzön az önkéntes tűzoltók egyenruhájába. A meccset ugyanis a tűzoltók bemutatója követte.

Amikor a bemutatónak is vége lett, az igazgató rohant át az italboltba, amelynek különtermében az alkoholellenes bizottság tartotta rendes havi vezetőségi ülését.

Az igazgató ugyanis — a legszebb férfikor, az ötvenedik év felé közeledő, észrevehetően kopaszodó, formás kis pocakot eresztő, de megjelenésére továbbra is kinosan ügyelő, minden káros szenvedélytől mentes, közmegbecsülésnek örvendő tanférfiú — a környék legelfoglaltabb közéleti személyisége volt. Mint agglegényt, akinek nem kell időre hazaérni, minden elképzelhető bizottságba beválasztották. Ő volt a Népfront helyi titkára, a Vöröskereszt társelnöke, e minőségében a nikotinellenes propaganda felelőse, a sportkör pénztárosa, a sorozóbizottság tiszteletbeli tagja. Tanácstag, népi ellenőr. Az iskolában a tanárok hiányzása esetén az első helyettes, s rendszerint ő kísérte fogászatra, tüdőszűrésre a tanulókat...

Husza tanár úr a kocsma ajtajában nyújtotta át az igazgatónak a Tinódi Lantos Sebestyén raj munkatervét.

Az igazgató sok mindenhez hozzászokott már huszonöt éves tanári múlttal a háta mögött, de ilyen munkatervet még nem látott. Mégse esett kétségbe.

— Nézd, kérlek... Ha olyan nagyon akarják! — törölte meg bepárásodott szemüvegét.

Husza tanár úr nem hagyta annyiban a dolgot, követelte, rendkívüli testületi értekezleten ítéljék el a hetedikes fiúk zendülését. Az értekezleten egyedül Juci néni győzködte nemcsak Husza tanár urat, de a két Magdi nénit, Kétszépszem meg Velem Palcsó tanár urakat is, hogy a hetedikben szó sincs zendülésről. Igaz, a fiúk megbontva az immár negyedszázados tradíciókat, külön rajt alkottak, de a foglalkozásokat továbbra is megtartják, ősszel elmennek társadalmi munkában kukoricát törni, télen papírt gyűjtenek, tavasszal fásítanak, mint minden más tisztességes úttörő. Csak éppen nem Balatonszemezdre készülnek táborba, hanem az ő felügyelete alatt Öregvisnyóra, a hegyekbe.

— Végül is, ha olyan nagyon akarják! — törölte meg szemüvegét az igazgató, ami akkor, szeptember elején nemcsak azt jelentette, hogy vége a rendkívüli testületi értekezletnek, de azt is, hogy osztályfőnökük felügyeletével mehet a hetedik osztály fiúraja ahová akar, ha olyan a kedve, akár fel a hegyre, indiánnak is...

(Folytatjuk)

A tanulóbiztosítás
mindenhol
és minden időben
érvényes.
Életbiztosítást,
balesetbiztosítást,
rokkantsági
biztosítást,
valamint
gyógyintézeti
ápolási térítést
nyújt.

ÁLLAMI BIZTOSÍTÓ ÁB

levélbontó

Mit üzen a Pajtás?

AZ E. T. című amerikai film szereplőivel szeretne levelezni Lőtte László (Ózd, Lehel vezér út 13/b — 3600). Az áhított kapcsolat megteremtése két akadályba ütközik. Az egyik csak olyan, mint egy harminc centiméter magasra helyezett ugróléc, hiszen a színészek címeit könnyen megkaphatód valamelyik lelkes gyűjtőtől. A másik azonban úgy tornyosul a megvalósítás előtt, akár egy hegy. Mert ha nem tudsz angolul, akkor bajosan fogod megértetni magad az amerikaiakkal! A „hegy" persze megmászható, hiszen a könyvesboltokban vásárolhatsz egy magyar—angol társalgási zsebkönyvet, csak utána kell járnod. A könyvben persze csak nagyon-nagyon egyszerű mondatokat, kifejezéseket találhatsz, melyeket ráadásul úgy kell majd használnod, akár egy betonház építőinek az előre gyártott elemeket. Árnyaltabb gondolatokat nem tudsz kifejezni velük, s nem is kérdezhetsz rá segítségükkel a film készítésének érdekességeire, nem kerülhetsz igazán közel levelező partnereidhez. A legjobb az lenne, ha tanulni kezdenéd E. T. és Elliott nyelvét. Mire a végére érnél, már biztosan nem érdekelne a levelezés, de gazdagabb lennél egy „nyelvvel"...

ÚJSÁGOKAT, KÉPEKET kér tőlünk Kiss Mária (Tokodaltáró, Landler J. u. 29. — 2532) és barátnője, aki a közösen (?) írt levélben csak így mutatkozik be: Linda. Bár küldeményetek végén előre is megköszönitek szívességünket, félünk, hogy erre a köszönetre mi nem fogunk rászolgálni. Szerkesztőségi példányaink ugyanis archívumunkba kerülnek, később pedig amolyan évkönyvvé köttetjük őket, tehát képeket sem vághatunk ki belőlük.

VÁLTOZTATNI szeretne eredeti elhatározásán Duró Katalin (Debrecen, Ságvári E. u. 6. — 4025). Két-három évvel ezelőtt még úgy tervezte, testnevelő és edző lesz. Nem olyan régen azonban kiderült, hogy térdei nem bírják a versenysport magas követelményeit, a kemény atlétika edzéseket, így az edzői pályafutás álma szertefoszlott, Katinak már most szakítania kell ezzel a sportággal. Úgy határozott, hogy gyógytestnevelő lesz. Levelében azt írja, érzi, ezen a pályán megtalálná a munka örömét, élete célját. Felvételi kérelmedet érettségi után, a budapesti Testnevelési Főiskolára kell beadnod.

SZAKKÖR-KAPCSOLATOK

Körmenden, a város Kölcsey úti általános iskolájában hetente találkoznak egymással az úttörők és a helyi munkásőr egység tagjai. A munkásőrök szakköri foglalkozásokat vezetnek az iskolában. Elmesélik a gyerekeknek a munkásőrség megalakulásának történetét, s beszélnek a testület feladatairól is. Az elméleti foglalkozások mellett az úttörők fizikai állóképességének fejlesztésére harci túrákat, akadályversenyeket szerveznek, de rendszeresen megtartják az úgynevezett „technikai órákat" is, ahol a fegyverekkel, ezek szerkezeti felépítésével s egyéb műszaki berendezésekkel ismerkedhetnek meg a szakkör tagjai.

Leveleznénk! — Válaszolj!

NYOLCADIKOSOK BARÁTSÁGÁT KERESSÜK: TEPERŐ PIROSKA, Kálmáncsa, Kossuth út 14. — 7538; CSOMBOK ZSOLT, Pusztaszabolcs, Béke út 53. — 2490 (szereti a fantasztikus regényeket, érdeklődik a computertechnika iránt); NAGY MÁRIA, Nagymacs, Arató út 36. — 4063; PETŐ ERIKA, Perkupa, Dózsa Gy. út 33. — 3756; LASKÓI JUDIT, Zalaszentgrót, Aranyodi út 37. — 8790; ZSIGA EDIT, Dunavarsány, Kossuth u. 13. — 2336; TOKOS MÁRIA, Dunavarsány, Árpád út 31. — 2336; SZILÁGYI ANDREA, Debrecen, Bellegelő 510. — 4002; ÉLIÁS GÁBOR, Csokvaomány, Ságvári út 25. — 3647 (szereti a sportot és a zenét); GULYÁS ILDIKÓ, Eperjes, Kiskirályság, 145. — 6624; S. NAGY ANIKÓ, Nagykőrös, Regős u. 52. — 2750; KOCSIS KATALIN, Csongrád, Killián u. 7. — 6640 (szereti a zenét, táncot); SEIFERT KATALIN, Dévaványa, Táncsics út 29. — 5510; GERGELY ANGÉLA, Domokos 304. Máramaros 4886 Románia; SZALAI ANGELIKA, Dévaványa, Sarló u. 14. — 5510; MÁTRAI ZOLTÁN, Szabadszállás, Április 4. út 37. — 6080 (szereti az állatokat, sportol, képeslapot gyűjt); SZABÓ ILONA, Debrecen, Poroshát u. 49. — 4030 (szereti a matekot, kémiát, történelmet); NOVOTNY RITA, Szécsényfelfalu, Rákóczi út 29. — 3135; FARKAS JUDIT, Recsk, Vásártér út 14. — 3245; KAROCZKAI ZSUZSA, Nagykálló, Tompa u. 5/b. — 4320; TÓTH MÓNIKA; Balatonfűzfő, Bartók B. u. 28. — 8175 (együttesek, énekesek fotóit gyűjti); SIMON ANNAMÁRIA, Cered, József A. út 5. — 3123; ÜVEGES ÉVA, Varbó, Petőfi S. út. 3. — 3778.

VERSENY A „TÉGLÁKÉRT"

„Csapatunknál nemrégen zajlott le a társadalomkutató verseny, nagyon jól sikerült.

A vetélkedés első részének középpontjában a versidézetek álltak. Ezekhez kellett plakátokat terveznünk, s kitalálni a felolvasott részletek alapján a mű címét és íróját.

Később a keresztnevek kerültek terítékre. Kiderült, hogy a legtöbben nem is ismerik saját keresztnevük eredetét, jelentését, csak néhány résztvevőnek sikerült megbirkóznia ezzel a feladattal. Sokat törtük a fejünket azon is, hogy két, szóban elmondott történethez vajon melyik magyar közmondás illene a legjobban.

A verseny utolsó feladatában ki kellett találnunk, hogy vajon ki is adhatta fel számunkra az asztalunkon fekvő táviratokat. A feladók a XIX. század jeles alakjai voltak, a szervezők műveikből vett idézeteket gépeltek papírjainkra. A csapatok feladataik megoldása után, eredményeiktől függően több vagy kevesebb kis piros, fából készült téglát kaptak. Ezekből a téglákból kellett apró kis várakat építenünk. Természetesen azé lett a legszebb, akinek a legtöbb téglát sikerült összegyűjtenie."

Németh Katalin, Felsőrajka

Heti ajánlat

Herman Ottó, a múlt század második felének egyik legérdekesebb egyénisége. Sokoldalú tudós volt, kutató, s érett, megfontolt politikus. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy a nemrég megjelent „A pokol cséplője" című könyvében nemcsak tudományos munkáinak eredményeiről, tapasztalatairól, hanem a kor feszítő politikai és társadalmi problémáiról is ír. Naplók, vitacikkek, levelek gyűjteménye e kötet, melyben a különböző népi építkezési szokásoktól kezdve, a pásztorélet hétköznapjain keresztül a szerző Kossuth Lajossal váltott leveleit is olvashatjuk.

Egy olyan ember társulkozik elénk e szép kiállítású, ízléses fedelű könyvben, aki legyen szó tudományos munkáról vagy éppen valamilyen politikai tevékenységről, mindig a hazájáért, annak sorsáért, jövőjéért dolgozott.

(A kötet a Magvető Könyvkiadó gondozásában jelent meg.)

FELVÉTELI VIZSGA NINCS!

A PNYV Kelenföldi Textilgyár az 1984/85-ös tanévre felvesz általános iskolai végzettséggel rendelkező

LÁNYOKAT — fonó, szövő, kötő;
FIÚKAT — textil- és ruházati gépszerelő szakmunkástanulónak 15 éves korig.

FELVÉTELI VIZSGA NINCS! A tanulmányi idő 3 év. Ösztöndíj: a tanulmányi eredménytől és az évfolyamtól függően

— fonó és szövő tanulóknak 350—700 Ft,
— kötő és textilipari gépszerelő tanulóknak 150—550 Ft havonta.

JUTTATÁSOK:

A társadalmi ösztöndíj két részből áll:
— alapösztöndíjból, amely havonta 450—550 Ft és
— tanulmányi pótlékból, amely a tanulmányi eredménytől függően változik: jeles tanulmányi előmenetel esetén az alapösztöndíj 50%-a, jó tanulmányi előmenetel esetén az alapösztöndíj 40%-a, közepes tanulmányi előmenetel esetén az alapösztöndíj 30%-a.

Kollégiumi elhelyezés minden vidéki tanulónak, teljes ellátással munkaszüneti napokon is.

Iskolaköpenyt, füzetcsomagot, munkaruhát a gyár, tankönyvet az iskola térítésmentesen biztosít.

Évente két alkalommal kedvezményes textilvásárlás a vállalat termékeiből.

III. éves tanulóinkat 90%-os teljesítménybérben foglalkoztatjuk, részükre nyereségrészesedést fizetünk. Szakmunkásvizsga után a kereseti lehetőség 3500—4500 Ft. Leányotthonunkban a vidékiek elhelyezését biztosítjuk havi 100—160 Ft-ért.

Továbbtanulásra lehetőséget biztosítunk. Részletes tájékoztatást adunk szóban vagy írásban. Érdeklődők részére üzemlátogatást szervezünk.

Cím: BUDAPRINT PNYV Kelenföldi Textilgyar, személyzeti-oktatási osztály, Budapest, XI., Budafoki út 111—113. — 1117 Telefon: 868-955/191 mellék.

GYERTEK HOZZÁNK!

Ötnapos munkahéttel dolgozó gyárunkba jó kereseti lehetőséget nyújtó fonó-szövő szakmára lányokat, villanyszerelő, lakatos, textilgépszerelő szakmára fiúkat szerződtetünk SZAKMUNKÁSTANULÓNAK, akik az 1983/84-es tanévben fejezik be az általános iskolát.

A TANULÓIDŐ 3 ÉV.

A tanulóidőre ingyenes kollégiumi elhelyezést és teljes ellátást biztosítunk.

A havi ösztöndíj a tanulmányi eredménytől függően 900—1120 Ft között van. Az utolsó évben már teljesítménybérben kerülnek elszámolásra.

A szakmunkásvizsga után ifjúmunkásaink — a lányok leányszállón, a fiúk albérletben kerülnek elhelyezésre.

Jelentkezés levél útján „szakmunkástanuló" hivatkozással történik.

Pamuttextilművek Budai Gyára személyzeti osztály Budapest, XI. ker. Hauszmann A. u. 20. Levélcím: 1502 Budapest, Pf. 43.

FIGYELEM!

Az 1984—85-ös tanévre a 14. életévüket betöltött és általános iskolát végzett

lányokat szövőnek; fiúkat villanyszerelő, forgácsoló, szerkezeti lakatos, textilipari gépszerelő

szakmára beiskolázunk szakmunkástanulónak.

Tanulmányi idő: 3 év.

Juttatások: villanyszerelő, műszerész szakmában 250 Ft,
a többi szakmában 500 Ft társadalmi ösztöndíj,
ezenkívül a tanulmányi eredménytől függően 410—620 Ft tanulmányi ösztöndíj, plusz 130 Ft jövedelempótlék.

Ingyenes munkaruha. Elhelyezés kollégiumban. Ebédet 3 Ft-ért biztosítunk az iskolában és üzemi gyakorlat idejére a gyárban.

A vállalat termékeiből kedvezményes vásárlás évente egy alkalommal.

A kereseti lehetőség a szakmunkásvizsga letétele után szövő munkakörben a bérbesorolási kategóriától függően alakul.

A továbbtanulást támogatjuk.

Jelentkezni lehet személyesen hétfőtől csütörtökig 8—15 óráig.

Levélre részletes tájékoztatást küldünk.

Cím: PATEX Angyalföldi Szövőgyár 1135 Bp. XIII., Fáy u. 81—83.

KEDVES PÁLYAVÁLASZTÓ FIATALOK!

Vár benneteket az Egyt

Gyógyszervegyészeti Gyár közössége, gyertek hozzánk szakmát tanulni!

A gyógyszergyártás a korszerű berendezések mellett a jól képzett, lelkiismeretesen dolgozó szakemberek munkáját is igényli.

Általános iskolai végzettséggel várjuk jelentkezéseteket a következő szakmákra:

vegyianyaggyártó, hegesztő, központi fűtés- és csőhálózatszerelő, vízvezeték- és készülékszerelő, anyagmozgatógép-szerelő, géplakatos, vegyigép-szerelő, vas- és fémszerkezeti lakatos, épületvillamossági szerelő, műszergyártó és karbantartó, elektroműszerész, szobafestő-mázoló-tapétázó, padlóburkoló, csatornaműkezelő, kőműves, magasépítőipari ács-állványozó, bútorasztalos, esztergályos.

A képzési idő 3 év; kollégiumot biztosítunk.
Érettségi bizonyítványt és szakmunkás-bizonyítványt egyszerre szerezhettek az általános vegyész szakmában.

A képzési idő 4 év; kollégiumot biztosítunk.

Juttatások a tanulmányi idő alatt:
társadalmi ösztöndíj + tanulmányi eredménytől függő kiegészítés, jutalom, magas fokú szociális ellátottság, üdülési, sportolási és kulturális lehetőségek.

A szakmunkásvizsga után támogatjuk továbbtanulásotokat gimnáziumban, szakközépiskolában, nyelv- és egyéb szakmai tanfolyamokon.

Pályakezdőinket az évig beilleszkedési programmal segítjük át a munkába lépés és az azt követő időszak nehézségein.

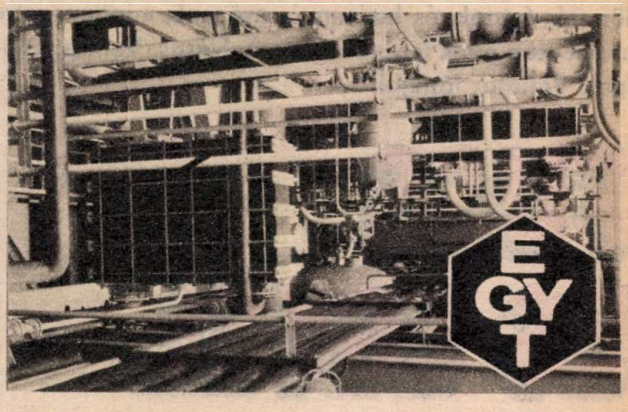

A továbbtanulással kapcsolatban további részletes tájékoztatást ad az Egyt

Gyógyszervegyészeti Gyár oktatási osztálya.
Címünk: Budapest X., Keresztúri u. 30—38.
Levélcím: Budapest, Pf. 100. — 1475
Telefon: 836-702.
Jelentkezni lehet személyesen, levélben vagy telefonon.
Jelentkezéseteket előjegyzésbe vesszük.

Ne feledjétek — vár az Egyt

PÁLYAVÁLASZTÓ FIATALOK, FIGYELEM!

KŐMŰVES, ÁCS-ÁLLVÁNYOZÓ, HIDEGBURKOLÓ szakmára jelentkezőknek havi 800 Ft, a BÁDOGOS szakmára jelentkezőknek havi 700 Ft, a VÍZVEZETÉK- és -KÉSZÜLÉKSZERELŐ, KÖZPONTI FŰTÉS- és CSŐHÁLÓZAT-SZERELŐ, ÉPÜLET-VILLANYSZERELŐ szakmára jelentkezőknek havi 500 Ft, a PADLÓBURKOLÓ és FESTŐ-MÁZOLÓ szakmára jelentkezőknek havi 300 Ft társadalmi ösztöndíjra külön szerződést kötünk és az elért tanulmányi eredmény alapján 10—30% tanulmányi pótlékot fizetünk.

Szakmunkástanulónak jelentkezhetnek azok a fiatalok, akik a 14—17. életévüket 1984-ben betöltik és az általános iskolát elvégezték, illetve akik jelenleg a nyolcadik osztály tanulói.

Vidékieknek — a szobafestő-mázoló szakma kivételével — a tanulmányi időre TÉRÍTÉSMENTESEN tanulóotthont, napi 3 Ft-ért teljes étkezési ellátást; a tanuláshoz szakképzett nevelőtanári felügyeletet és szükség esetén tanári segítséget biztosítunk.

Rendszeresen kedvezményes hazautazási lehetőséget, alapösztöndíjat, a kiemelt szakmákban ösztöndíj-kiegészítést, évente ingyenesen 1 öltöny munkaruhát, bakancsot és egyéb szociális felszerelést adunk.

Minden szakmunkástanulónak biztosítjuk a jó tanulási és a rendszeres sportolási lehetőséget, többféle sportágban. Térítésmentes színházlátogatásokat szervezünk.

Harmadéves tanulóinkat teljesítménybérben foglalkoztatjuk. Az így szerzett gyakorlati ismeretekkel szakmunkásként önállóbb, eredményesebb munkát végezhetnek majd. Az így keresett teljesítménybért havi két részletben ösztöndíj helyett fizetjük ki tanulóinknak.

Pontos címünk: Fővárosi 3. sz. Építőipari Vállalat szakoktatási csoport, Budapest, XIII., Lehel u. 10/a. – 1134

HIRDETÉS

Egyre többen és többen adják már le a nevezési lapjaikat a Futapest klub versenyein. Jönnek a fiatalok, jönnek az öregek, jönnek a középkorúak... Jönnek, futnak, és ha nem is győznek, mindenesetre nyugodtanették legutóbb is a Belvárosi Vendéglátóipari Vállalat fánkjait...

FUSS, ÉS EGYÉL FÁNKOT!

Ez a rajt magasztos pillanata. Nekilódul a mezőny, s közben felcsendülnek a pattogó ritmusú induló hangjai

Késő délután, szürkület. Óriási a nyüzsgés a Március 15. téren, gyülekeznek a Farsangi Futás résztvevői. Ellepik a teret, gimnasztikáznak, szökdelnek, elfutnak a Duna-korzón a Vigadó térig, meg vissza. Igyekeznek jó alaposan bemelegíteni, itt a folyó partján különben is sokkal hidegebb van, mint a belváros magas házai között. Mozogni kell tehát, hogy az izmok le ne merevedjenek, s az akarat parancsának engedelmeskedve, becsületesen végigdolgozzák majd azt a bizonyos öt kilométert.

Közben szól a diszkó a Petőfi Sándor szobrának talapzatánál elhelyezett hangfalakból, a hideg és a bemelegítés nehéz percei mellett pedig még nevetni is lehet. Igen, nevetni, például azon, hogy pont a start kapujában robban le egy autóbusz, mögötte tekintélyes kocsisor, a vezető kétségbeesetten kapkod, bütyköl valamit a motor vagy a sebességváltó környékén, majd újra vissza a kormányhoz, kapcsol, indít, és semmi. Ezt eljátssza még vagy háromszor, mire a hatalmas jármű a felpörgött motor jellegzetes hangjával újra nekilódul. Még szerencse, mert percek múlva hat óra, lassan tehát itt a rajt ideje...

Sík Ernő bácsi is közelebb jön, szökdell, tornázik, egy pillanatra sem áll meg. Nyomdász volt, kilenc éve nyugdíjas, hétköznapjai, ünnepei ugyanúgy telnek el, mint a többi nyugdíjasnak általában, csak egyetlen különbség van...

— Reggel felkelek, utána tornászom egy jó félórát, majd éhgyomorra lefutom a napi adagomat, azt az öt kilométert. Hatéves korom óta sportolok, úgy megszoktam már, hogy egyszerűen nem tudom abbahagyni. Legutóbb például ott voltam a „szuper maratóni" versenyen is, teljesítettem a távot.

Ernő bácsi hatvankilenc éves. Tulajdonképpen nem is találkozott még a körzeti orvosával, jószerével azt sem tudja, hogy melyik kórházhoz tartozik...

Időközben egyre többen gyülekeznek már a startkapunál, nem mindegy ugyebár, hogy az ember milyen pozícióból indul. Hat óra elmúlt, de mégsem rajtol a mezőny. Dübörög a zene, a sikerszámokon azonban néha átfúrja magát egy magas, érces trombitafutam, vagy a tuba mély basszusának dübörgése. Persze, melegít az a kis rezesbanda is, mely vagy fél órája már fenn ül egy tehertaxi platóján. Ők haladnak majd a futók előtt egy jó kis „marsot" fújva a belvárosi utcákon kanyargó mezőnynek. S hogy ki haladna a furgon előtt? Várjuk a rendőrség által ígért járőrkocsikat, de azok csak nem akarnak megérkezni. Nélkülük pedig képtelenség lenne az egyre forgalmasabbá váló útvonalon lefutni az öt kilométert.

Várni kell tehát. Szelecki György és Udvaros Gábor újra melegíteni kezd, fehér, kék és piros csíkos pizsamájuk csak úgy villog az utcai lámpák fényében. Igen, pizsamában jöttek. Azt olvasták ugyanis, hogy farsangi futás lesz, valamiféle vidám, jelme-

Figyelő szemek, érdeklődő járókelők előtt halad el az élboly

Szelecki György és Udvaros Gábor bemelegít

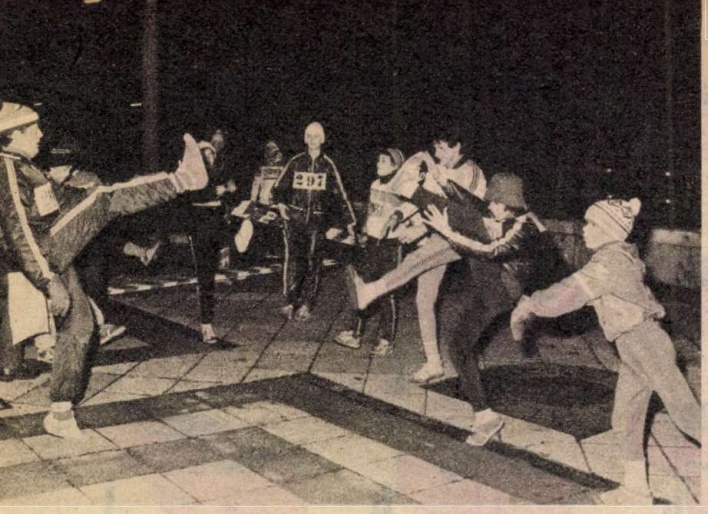

A versenyre eljöttek a Vasas ifi atlétái is. Persze nem azért, hogy érmeket szerezzenek; futni akarnak egy jót

Hangolnak a Zalka Máté Katonai Főiskola rezesei

Ez pedig már a futással elvesztett kalóriák pótlása

zes dologra gondoltak. Kár, hogy másnak ez nem jutott eszébe...

Körülbelül egy óra múlva megérkeznek a járőrkocsik, a négyszáz ember gyorsan felsorakozik a rajtvonal mögé, visszaszámlálás, nekilódul a mezőny. Rákezdenek a rezesek is, pattogó muzsikájukat felkapja, tovasodorja a szél. Száz-százötven méter, s a mezőny hosszú emberkígyóvá tágul ki és eltűnik az egyetem épülete mögött.

Eszembe jutnak Hvati Andrea szavai, akivel még jóval az eredetileg tervezett start előtt beszéltem. Kosárlabdázik a hatodikos lány, s rendszeresen fut. Minden este lemegy a házukhoz közel lévő parkba s szorgalmasan „lenyargalja" a maga másfél—két kilométerét. Így fejleszti a gyorsaságát, hiszen ő alacsony növésű, s a kosárlabdában valamivel mégis csak pótolni kell ezt a hátrányt. Megkérdeztem tőle, ha mindennap fut, akkor mi értelme van annak, hogy egy ilyen rendezvényen részt vegyen?

— Ugyan, itt nagyon sokan sportolnak —, válaszolta Andrea — azért jövünk el, mert szeretjük ezt a közösséget. Nagy közösség, s igaz, hogy jóformán alig ismerek itt valakit, de legalább az idegenekről is tudom, hogy úgy gondolkoznak, s legalább annyira szeretik a sportot, a mozgást, mint én.

Fázósan telik el az a húsz perc a szobor talapzatánál, míg végre meghalljuk a sziréna hangját s a rezesbanda muzsikáját.

Jönnek, s nézem az elgyötört arcokat, a célba érkezők ziháló mellkasát, látom hogyan fut be egy anyuka kézen fogva öt-hatéves gyerekét, s hallom a dörgő tapsot is, melyet az a kissé már korosabb hölgy kap, aki utolsóként fut át a cél vonalán. Aztán hallom az élménybeszámolók foszlányait, „igen ott síkos volt az út", „jött, jött a levegő, de valahogy olyan forrónak éreztem", „ugyan ki akart itt győzni?!"...

Idegenek, vagy csak látásból ismert arcok mesélnek egymásnak. Azt hiszem, Andreának igaza van...

S. F.

A KECSESSÉG VIADALA (NEVEZÉS A PAJTÁSNÁL)

Azt hiszem, mindannyian úgy vagyunk vele, szeretjük a küzdelmet, szeretjük a virtust, de szeretjük a szép mozgás látványát, szeretjük a kecsességet is.

Nos, a Magyar Úttörők Szövetsége, a MOTESZ, a Kazincbarcikai Vegyész SE és a Kisdobos, valamint a Pajtás szerkesztősége a kecsesség sportjának szeretne áldozni azzal, hogy 1984. június 23—24-én ritmikus sportgimnasztika versenyt rendez Kazincbarcikán. A versenykiírásban, amelyet minden RSG szakosztályt foglalkoztató iskola megkap, szabadon választott szabad- és kéziszergyakorlatok szerepelnek. Részt vehet minden olyan általános iskolai tanuló, aki járatos ebben a sportágban, s akinek van szabályosan kitöltött sportorvosi, vagy iskolaorvosi igazolása, és érvényes kisdobos- illetve úttörőigazolványa. A benevezett csapatoknak és kísérőiknek természetesen szállást és étkezést is biztosít a rendező bizottság. A verseny költségeit is e „testület" fedezi, míg a résztvevők utazása, étkezése, szállása kapcsán felmerülő összegeket az őket nevező iskoláknak, úttörőcsapatoknak kell kifizetniük. A nevezési lapokat különben a Pajtás szerkesztőségébe várjuk, melynek címe: 1397 — Budapest, Jászai Mari tér 5. Nevezési határidő. 1984. április 30.

Reméljük, hogy ezzel a versennyel sikerül hagyományt teremtenünk, szeretnénk felzárkózni e sportág nagy seregszemléinek sorába.

TÖPRENGŐ

A rejtvények megfejtését lehetőleg postai levelezőlapon küldd be. Ha csak kettőt tudsz megfejteni – és azok jók –, már részt vehetsz a heti jutalomsorsoláson. Beküldési határidő: április 2. Címünk: (Budapest, Jászai Mari tér 5. – 1397). A borítékra vagy levelezőlapra írd rá: „TÖPRENGŐ".

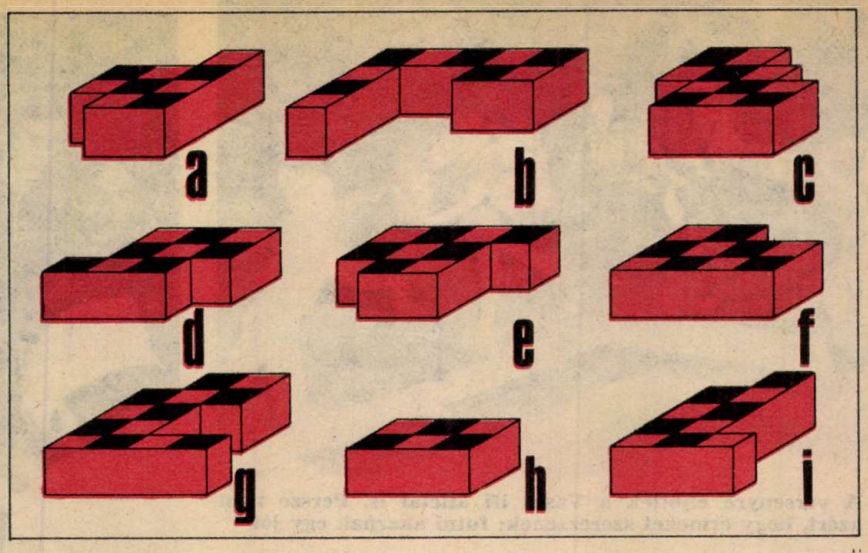

RAKD ÖSSZE! E kilenc részletből válaszd ki azt a hetet, amelyekből egy teljes sakktábla állítható össze! Melyikek a feleslegesek?

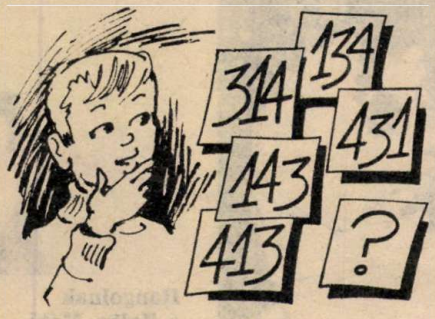

NEM NEHÉZ. A logika szabályai szerint melyik szám kerül a kérdőjel helyébe?

A FELTALÁLÓ. Rakd nagyság szerint sorba a köröket, és olvasd össze a betűket! Egy magyar kémikus, feltaláló nevét kapod eredményül.

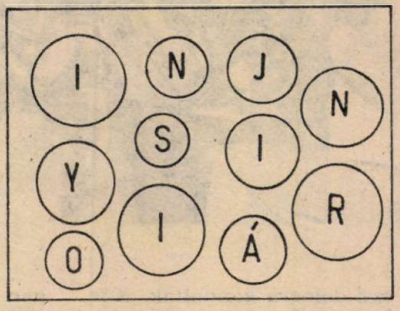

Poszter-játék

Az ÁPISZ és a Pajtás közös pályázata. Az ÁPISZ boltjaiban árusított füzetcsomagokban egy űrlapot helyeztünk el. Erre kell felragasztani hétről-hétre a Pajtásban mindig ezen a helyen, ezzel a címmel megjelenő fotót. Aki valamennyit kivágja és felragasztja, majd elküldi szerkesztőségünkbe a tanév végén, az 1984 júniusában részt vehet játékunk nyilvános vetélkedőjén, találkozhat kedvenceivel és értékes ajándékokat nyerhet. Érdemes velünk játszani!

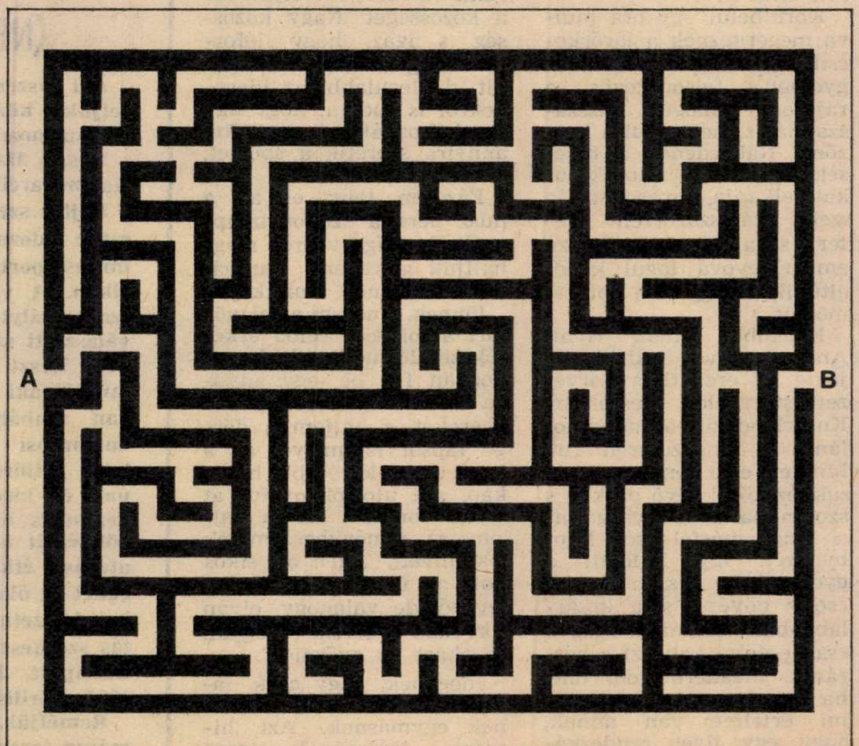

ÚTVESZTŐ. Próbálj meg eljutni egyik bejárattól a másikig!

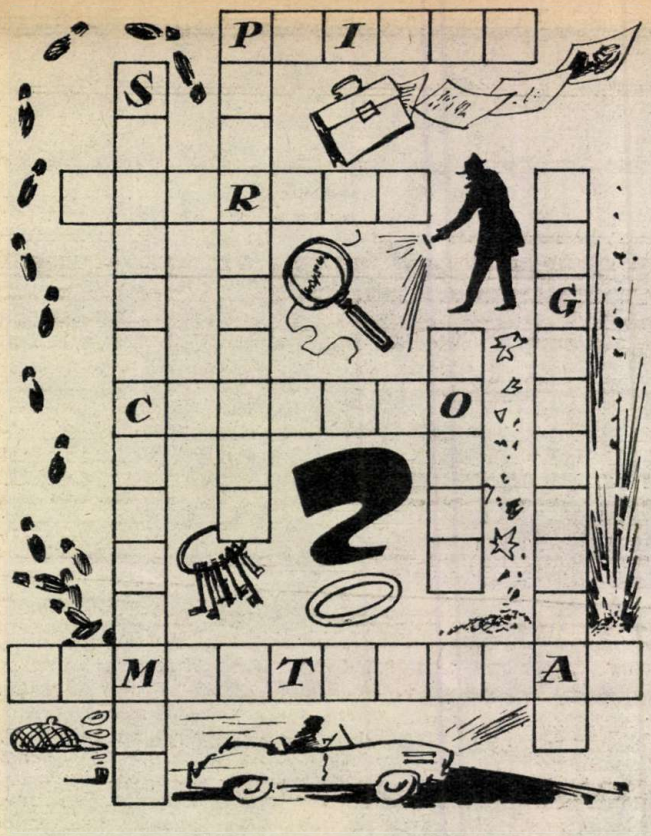

NYOMOZÓK: Híres detektívek nevét kell beírnod a vízszintes és a függőleges sorokba. Van, akit filmen láttál, van, akiről regényben olvastál. Könnyítésül néhány betűt beírtunk a sorokba.

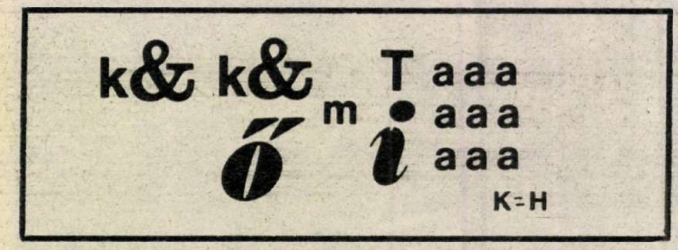

KÖNNYŰ? Egy jól ismert közmondás van elrejtve ebben a betűrejtvényben. Melyik?

NYERTESEK

A 7. szám rejtvényeinek megfejtéséért jutalmat kapnak: Pásztor Krisztina, Bp. XI.; Pető Zsuzsa, Bp. III.; Dobos Krisztina, Bp. XV.; Ulrich Szilvia, Szederkény; Sándor Tünde, Polgár; Balogh Krisztina, Bátaszék; Oláh Csaba, Kecskemét; Bakó Andrea, Hajdúböszörmény; Molnár Ildikó, Lentikápolna; Myszoglád Regina és Zoltán, Budapest, XIII.; Szabó Eszter, Balatonalmádi, Kunzler Györgyi, Tököl; Vass Éva, Pátroha; Forró Csaba, Szeged; Kovács Judit, Ostoros; Munkácsi Éva, Kazincbarcika; Horváth Tamás, Bikal; Kovács Lajos, Sarkad; Karagics Judit, Nyergesújfalu.

A 7. SZÁM MEGFEJTÉSEI

JÓ MEGFIGYELŐ VAGY?: Háromszög — MIT GONDOLSZ?: 78 éves — MÁSODPERCES FELADAT: 4-es.

A BKV-NÁL ÉRDEMES!

A pályát választó fiataloknak nem kell tovább kutatni, hogy alkalmasságuknak, elképzelésüknek megfelelő szakmában melyik vállalathoz jelentkezzenek.

Kedvező ajánlatunk a Budapesti Közlekedési Vállalat, ahol korszerű tanműhelyekben szakoktatók segítik a következő szakmák elsajátítását:

esztergályos, erősáramú berendezésszerelő, anyagmozgatógép-szerelő, közúti villamosjármű-szerelő, géplakatos, épületvillamossági szerelő, vasúti járműszerelő, villamoshálózat-szerelő, villamosgépszerelő.

A tanulóidő alatt számos kedvezményt ad a vállalat:

— vállalati ösztöndíj havonta 600—900 Ft,

— ingyenes utazási igazolvány,

— üdülési lehetőség a Balatonnál és külföldön,

— sportolási lehetőség a BKV Előre SC szakosztályaiban.

Várjuk a jelentkezést, címünk: BKV oktatási központ, Budapest IV., Széchenyi tér 5. — 1045. Telefon: 690-228.

FELVÉTELI KÉRELEM

Név: . . . . . .

Szül. hely, év, hó, nap: . . . . . .

Anyja neve: . . . . . .

Választott szakma: . . . . . .

vagy: . . . . . .

Lakcím, ir.sz.: . . . . . .

Dátum: . . . . . .

szülő aláírása

Boszorkány szombat

Színes magyar–amerikai film

Bemutató: március 29-én

Operatőr: Kende János

Zeneszerző: Tamássy Zdenko

Főszereplők: Udvaros Dorottya, Páger Antal, Kamondy Imre, Eszenyi Enikő, Koltai Róbert, Papp Zoltán, Köllő Miklós

Rendezte: Rózsa János

MOKÉP

Meseország lakói összegyűlnek a kacsalábon forgó kastélyban, mert most telik le a száz év, mióta Csipkerózsika álomba szenderült. A szép királylány felébredése nagy esemény a mesehősök számára, hisz Csipkerózsikát mindenki szereti. Nem csoda, ha a meghívást valamennyiük szülőapja, a két Grimm-fivér is elfogadja. De sokasodnak a gyanús jelek. Mintha a szépséges gonosz mostoha forralna valamit; a sok kedves mesefigura egymás után tűnik el a süllyesztőben. Ám egy fekete galamb üzenetet visz a gyerekeknek . . .

MAFILM Objektív Filmstúdió – Halmi I. N. C.

KASTANKA

CSEHOV ELBESZÉLÉSE NYOMÁN
ÍRTA: CS. HORVÁTH TIBOR,
RAJZOLTA: DARGAY ATTILA

8

41

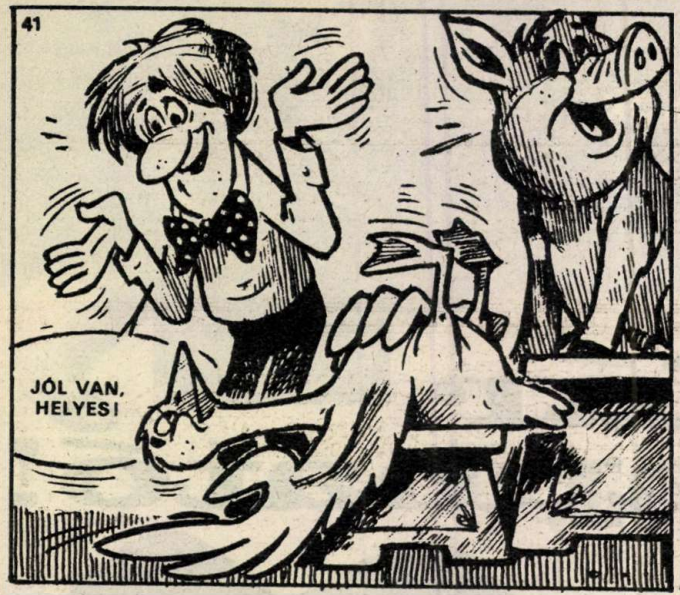

42.

43.

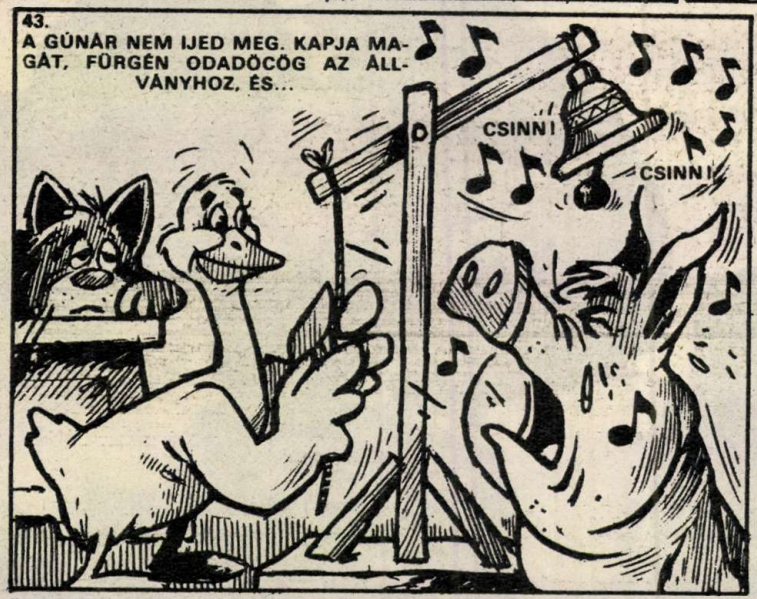

44.

45.

46.

MEGJELENT A LEGÚJABB KRISTÁLY!
JÁTÉK ÉS SZÁMÍTÁSTECHNIKA
MIÉRT HÓDÍTANAK A VIDEO-MASINÁK?
REJTVÉNY ÉS PÁLYÁZAT!
RENDKÍVÜLI NYEREMÉNYEK:
ELEKTRONIKUS SAKK, VIDEO-JÁTÉKOK
JÖN A

Már kapható!

KÉTSZÁZ ÉVE SZÜLETETT KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR

A MI MAGASSÁGUNK

„... még egy lépést, mert születtél,
valaki küldött...
még egy lépést, mert aki küldött,
bízva küldött,
még egy lépést, mert járni tudsz,
hát muszáj menni,
százezer lépést, mert nem hisz
az utadban senki..."

Magyari Lajos: Csoma Sándor naplója, részlet

A tudós, a kutató, a zarándok, a magyar vándor, a mesehős, Kőrösi Csoma Sándor

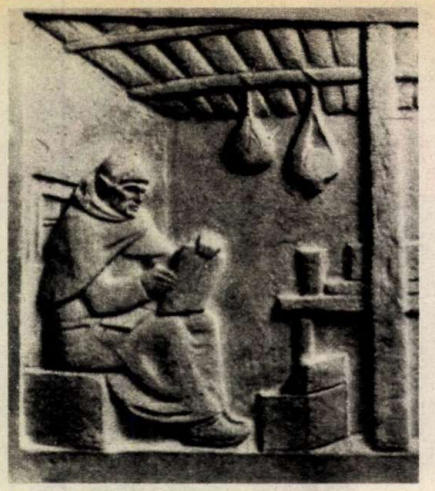

Antal Károly domborművén ilyennek dolgozta ki a zanglai kolostor szobáját, ahol Kőrösi élt és alkotott

Írnám a levelet: adassék e levél... De hát hova is, kinek is? Tán oda, ahova odalátszanak a Brassói-havasok (szomszédban Kovászna házai, a Pokol-sár vize), s ahol minden kőrösi gyereknek megvolt a maga Himalájának álmodta csúcsa: az Árpád-tető? Avagy éppenséggel Enyedre kellene címeznem a Bethlen fejedelem alapította collegium falai közé? Netán Göttingába, tudós professzorok kezéhez? Vagy ott érne célt postám, ahol ha célt nem is, de nyugodalmat talált a magános vándor: a csúcson, hol „felhő, meteor / És villám lobog?"

S vajon kinek címezhetném ama írást? Mr. Csoma de Kőrösnek, ahogy segíteni kész angol barátai beajánló passzusaikban írták? Vagy Szkander bégnek — Sándor úrnak —, ahogy Szangje Punctog, segítőtársa és sorsának vállalója, a tudós láma hívta? Avagy mondanám csak neki, hé, Sandri, miképp anyja szólította, vagy miképp Forró Mózi szólhatott át a kerítésen: „Megyünk-é hegymászni?" (És ő ment, ment akkor is, amikor már elfáradt

A MI MAGASSÁGUNK

Az egykori pergamenek mai mását diákok készítették. Balogh Gyuri és Apagyi Levente a „modern papirusztekercscsel"

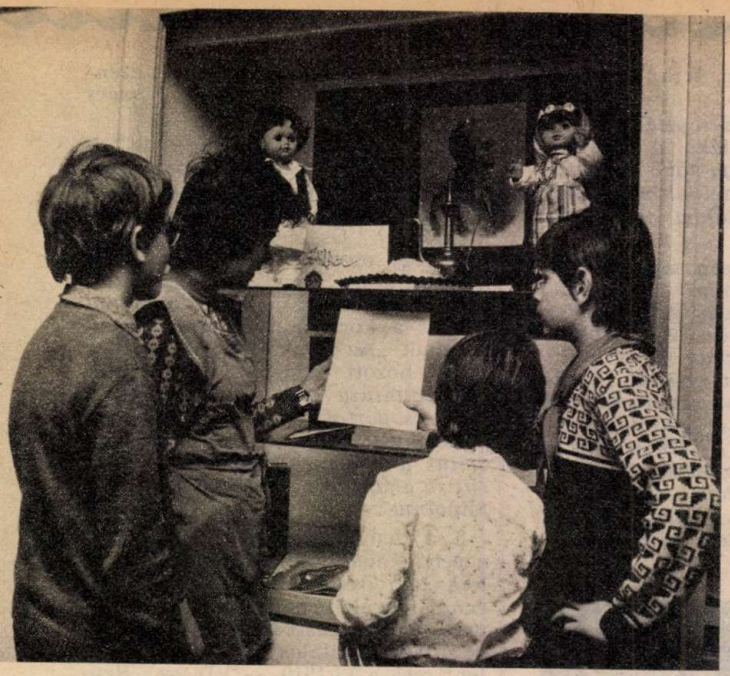

A fővárosi Akácvirág utcai iskola Kőrösi vitrine. Az érdeklődők a diákkör tagjai

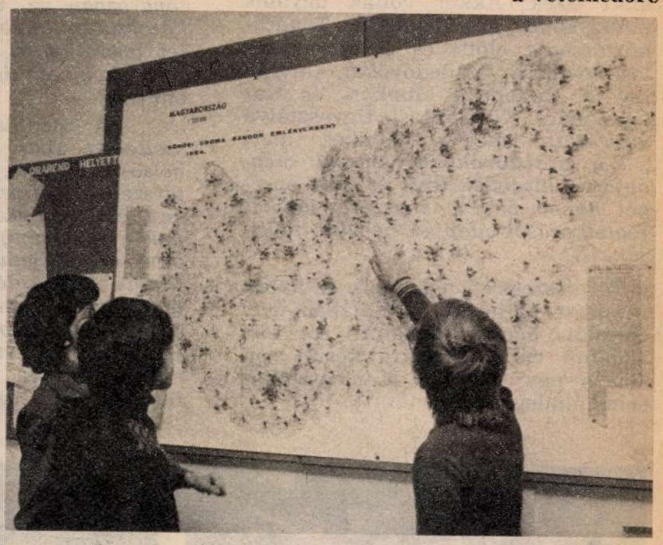

A térkép zászlói beszédesek: kilencszáz diákcsapat jelentkezett a vetélkedőre

a barát, megnézni a csúcsot, aztán azt, ami a csúcs mögött van. Érdekelte a világ.) Vagy mondanám, ahogy a szembejövők tették hét határon át: magyar vándor. Szavukban azzal a lemondással, ami egy ügyefogyottnak kijár. Alighanem egy címzést fogadott volna csak el. Azt, amit tibeti—angol szótára (kísérlet — így nevezte szerényen művét) címlapjára vésett: Siculo-Hungarian of Transylvania. Azaz: Székely-magyar Erdélyből.

Címezhetném tehát így levelem, föl a Himalája csúcsára. Oda, ahol „távol a hazától alussza örök álmát". Az ám, csakhogy milyen nyelven íródna az a levél? Írhatnám héber, arab, szanszkrit, pastu, perzsa, görög, latin, ószláv, horvát-szerb, román, német, angol, francia, orosz, tibeti, hindusztáni, maharatta és bengáli nyelven, ahogy dr. Cambell Archibaldnak, az angol kormány első felügyelőjének, támaszának, barátjának és orvosának halálos ágyán elősorolta nyelvtudását. Írhatnám, s mégsem. Mert hozzá ha lehet szólni, egyetlen nyelven lehet csak szólni. Azon az egyen, amelynek felkutatására világnak indult, s amely nyelvet tizenhárom évig hátrahagyott. Könyveit, angol segítői iránt érzett tiszteletből, angolul írta. Haza nem levelezett, nehogy levelét bárki kérésnek vegye. „... Becsületem drágább előttem, mint az, hogy ... megcsináljam szerencsémet" — keménykedett benne büszkesége. De: „Víg volt, nevetgélt, és nagy kedvre is derült, ha Magyarországról beszélhetett" — jegyezte föl róla a világjáró magyar festő, Schöfft Ágoston.

Azon a nyelven írok, határoztatik el bennem, amin egyedül szólhatok ehhez a tudós magyarhoz, aki őshazát indult kutatni. S akárcsak felfedező testvére, aki India helyett Amerikát találta meg, úgy fedezte föl ő is egy másik nyelv világát. Egy gyengécske előzménnyel, írott segítség nélkül negyvenezer szót gyűjtve össze szótárában: tudós ellenőrök által negyvenezerből öt (!) helytelennek találtatott ...

Magyarul írok hát az őshazába induló határőrivadéknak, s azon tanakodom, hogy tudós elődünk megértené-e, amit ma leírok? Hisz kétszáz év, nagy idő! Nem lehet ma egy egész magyar forintért kollégiumba járni, s nem lehet messzi föld egyetemére gyalogosan menni. Manapság nincs is erre annyira szükség. Mégis, mégis szívesen indulnánk, bizony nem is kevesen, távoli egyetemeknek, távoli csúcsoknak.

Fogadkozásainkból akad is elég. Csakhogy mi inkább olyanok vagyunk, mint kegyelmed deáktársai voltak az enyedi kollégiumban: az ígéret megtartására már elfogy az erő. Pedig nekünk nem is a Himalájára kell mennünk. Merthogy csak keveseknek jut osztályrészül a Himalája.

Tudom, kitalálta, hogy ez a gondolat nem az én fejemben született meg. Ott ültünk tucatnyi diákkal — deákkal, ahogy ön mondaná — Rákoskeresztúron, az Akácvirág úti iskola társalgójában. Ez az iskola, hogy megértse a helyzetet, a magyar főváros egyik munkáskerületében áll. Új iskola, a mai iskolák minden gondjával. Hogy csak egyet említsek: az iskolát kicsire tervezték, majd háromszor annyi gyerek jár az épületbe, mint amennyi kényelmesen elférne. A néhai tudós kutatóhoz mindössze annyi közük volt: semmit sem tudtak önről. Jól tudom, ön erre nem is vágyott, de hallgasson végig: mára az Akácvirág utcai iskola diákjai megtanulták Kőrösi Csoma nevét. Diákkörük — egyetlen tanév óta működő kis tudományos társaságuk — feltérképezte a magyar vándor messzi útját. Gondolatban önnel tartottak hét határon át: rizst ettek és itták az éltető keserű teát; darócruhát viseltek és hogy ne fázzanak, kezüket féltőn hónuk alá dugták. Padlón aludtak és olvastak napestig, szürkületkor inkább letették a könyvet: tudták, a szemük világa az egyik legfontosabb világ.

Így ismerte meg önnel és öntől ötven rákoskeresztúri gyerek a keleti vallások titkait, a tibeti nyelvjárásokat, messzi vidékek életét, s így találtak rá, e messzi gondolatbeli utazáson — önmagukra. Ne féljen, rejtett hiúsága ne lázadozzon, nem fognak ezek a mai diákok gyalogosan az ön nyomába indulni. Hiszen ők mondták el: nem ez a dolguk. Az ötödikes László István, aki kerekre tágult szemekkel, mint mesét, úgy idézte az ön útját, matematikus szeretne lenni. Stöhr Lórántot a földrajz érdekli, otthon akar foglalkozni geográfiával. Farkas Ádám rendőrnek vagy ügyvédnek készül, testvére Szilvia meg vegyészmérnök lesz. A hatodikos Apagyi Levente akar utazni: kereskedőként, bizonyára vonattal, autóval, repülőgéppel. Szóval ne féltse jó uram, dicsőségét ezektől a gyermekektől, még ha egynémely dologban hasonlítanak is önre. László Pisti, példának okáért, amióta önt ismeri, végig mer egyedül is menni este, sötétben az utcán. Stöhr Lóri lenne bátor egyedül nekivágni a nagy utazásnak, Balogh Gyuri meg nem esik kétségbe, ha vendégek jönnek: el tud aludni a kemény fapadlón.

Ezt akartam megírni önnek, a végtelen, havas csúcsra. Magyarul akartam írni, hogy megértse kétszáz év távlatából is: nekünk nem a Himalája kell. De kellenek a legmagasabb csúcsok, amik elvezetnek bennünket a mi magasságainkra.

Major Árvácska

Fotó: Wagner Margit

Szeretnétek játékiskolába járni? Hiába, ti abból már kiöregedtetek. Meg nem is a *Tanácsköztársaság* alatt éltek. Akkor voltak ugyanis játékiskolák; az óvodákat, a Tanácsköztársaság előtti és utáni hivatalos nevükön: kisdedóvókat, hívták így. A Budapesti Munkás- és Katonatanács Közoktatási Ügyosztálya változtatta meg a nevüket, mert *„...a kisdedóvókban nemcsak megóvják a kisdedek testi és lelki épségét, hanem őket a rendszeres játékos foglalkozások alapján nevelve tanítják is."*

Természetesen nem csak ez az elnevezése változott, s általában nem formális, hanem tartalmi, sőt forradalmi változtatásokra került sor. Bár a név, de még a megszólítás sem mindegy...

1919. április 11-én írta a Pesti Napló:

„Az új iskola. Ma nyíltak meg a fővárosban az iskolák. A főváros közoktatási biztossága több rendeletet bocsátott ki, amely hivatva van arra, hogy az iskolákba új életet öntsön."

„...A népbiztosság új, testvéri szellemet akar bevinni az iskolák belső életébe is, ahogy ezt a proletárszellem parancsolja. Az iskolákban és játékiskolákban a tanítóknak a tanítványokat ezentúl „barátom" vagy „fiam" megszólítással kell illetni. A tanulók a „tanítóbácsi", tanítónéni", „néni" a felnőtt fiúk a „tanítómester" megszólítást használják. Ha a növendékek egy tanítót aposztrofálnak, a megszólítás elé természetesen az illető vezetékneve kerül. Így például nem mondja ezentúl Kovács tanító úr, hanem Kovács tanítómester."

Demokratikus intézkedés volt ez, hiszen még a megszólításban sem maradhatott nyoma a kiszolgáltatottságnak. No, de diktatúra és demokrácia? Összeegyeztethető ez? Igen, egy esetben: ha a diktatúra a proletariátusé, vagyis proletárdiktatúra. Tömören kimondta ennek lényegét a Forradalmi Kormányzótanácsnak „Az önhatalmú intézkedők ellen" hozott rendelete. *„...A proletárdiktatúra nem egyes emberek vagy csoportok diktatúráját jelenti, hanem azt, hogy az egész proletariátus a maga egységében kényszeríti rá akaratát a kizsákmányoló osztályokra."*

S a demokráciával természetesen a rend, mondhatni a katonás fegyelem sem összeegyeztethetetlen. Sőt rend, fegyelem nélkül a káosz lehet úrrá. A Budapesti Munkás- és Katonatanács hivatalos közlönyében jelent meg a 13/1919. — VII. sz. *„Rendelet valamennyi iskola testületéhez".*

„A szellemi és fizikai munkások közé emelt válaszfal leomlása világossá tette, hogy az iskola: üzem, melynek munkaközösségében tanító és tanítvány a proletariátusért dolgozik. Elrendeljük tehát, hogy az iskolákban csak azon napokon szüneteljen a tanítás, amikor a gyárak munkaszünetet tartanak.

Budapest, 1919. évi április 10-én."

Rég nem látott, ropogós péksüteményt kaptak a gyerekek

Meseóra a parkban, ahová március 21-e előtt ezek a gyerekek nem tehették be a lábukat

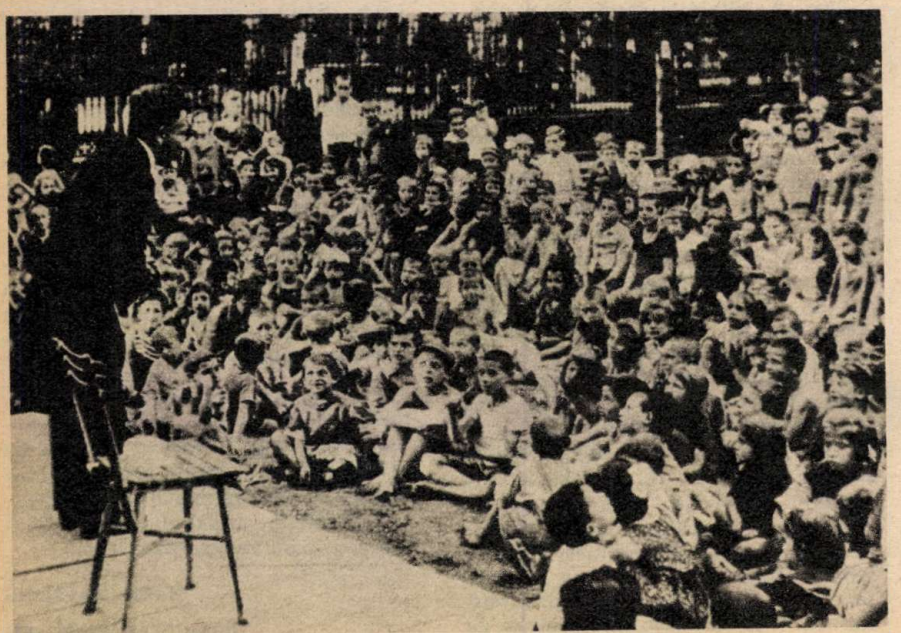

Szabad lelkek szabad világa

Érdemes elolvasni azt a körlevelet is, amelyet 1919. április 2-án küldtek ki a tanintézeteknek.

„Diáktestvéreink!

Március 21-én egy vaskos, ósdi könyvet csuktak be, a múlt történelemkönyvét. Azóta új légkörben, új szavakkal megkezdték az emberiség igazi történelmének *nemcsak megírását, hanem megcsinálását* is.

Sok minden, ami még csak napokkal előbb is elérhetetlennek látszott, valósággá lett, s amiről nemcsak *‚borsószemen térdelve'* — mint *Madách* mondja! — álmodoztak, hanem kínok, keservek és gyötrelmek közt, amiről nem mondtak le az élet és halál válaszútján, s mentek inkább a halálba, az itt van előttünk: *szabadságra termett szabad lelkeknek szabad világa.*

Testvéreink! Ez a szabadság nem szabadosság! Ez a szabadság a proletárdiktatúra bölcsőjében éli a gyermekkorát, hogy napok alatt évekkel legyen idősebb, s a Ti életerett korotokban ott álljon a maga erőteljes, kifejlett valóságában és elpusztíthatatlanságában.

Testvéreink! A szabadságot nem ingyen adták, ezért dolgozni kellett, kimondhatatlanul sokat, *megtartásáért s kifejlesztéséért dolgozni* kell minden erő megfeszítésével. Reátok a munkának az a része vár, mely dolgozni szerető s fegyelmezett diák-

AMIKOR MINDEN KAPU KINYÍLT

Életükben először: proletárgyermekek balatoni üdülésre indulnak

ságot teremt az iskolában, kik onnan az életbe lépve a proletárság igazi segítőtársai lesznek.

Testvéreink! Elrendeljük a *legtökéletesebb munkásfegyelmet*, az önérzetes ember értelmi belátásán alapuló szeretetét a rend, s lelkesedő vágyát a tanok, az eszmék, a tanulás iránt.

Tanulótestvéreink! Szerető szívvel nézünk reátok, s elvárjuk, hogy haladéktalanul teljesítitek a proletariátus parancsát: Rendet! Dolgozz! Budapest, 1919. április hó 2-án

Szántó Gizella, Kovács Ernő
megbízottak"

„Belső tulajdon"

Szívszorítóan kevés idő jutott 1919 kommunistáinak a cselekvésre. De a néhány hónap alatt is a magyar nép történetében egyedülállóan nagyot tettek. S mily megható, hogy a gazdaság átalakítása, a Vörös Hadsereg szervezése, a külső és belső ellenforradalommal folytatott harc közepette is oly sok gondot fordítottak a kultúrára, a művelődésre, s ezen belül a közoktatásra, az ifjúság nevelésére. *Lukács György*, a későbbi idők nagy marxista filozófusa, aki a Közoktatási Népbiztosság (ma minisztérium) helyettes vezetője, április 3-tól népbiztos, a Fáklya 1919. április 20-i számában többek között a következőket írta:

„... Ma a proletariátus kezében van minden hatalom. És ezt a hatalmat érvényesíti is mindenütt, a kultúra területén is. Birtokába vette az összes intézményes jellegű eszközöket, melyek a kultúra terjesztésére szükségesek, birtokába vette a kultúra összes termékeit, amelyeken keresztül az emberek a kultúrával kapcsolatba léphetnek. De mindez mégiscsak lehetőség. A kép, a könyv, az iskola nem azé, akinek tényleges, vagy jogszerű tulajdona. Hanem azé, aki belőle a legtöbb belső hasznot, a legtöbb gyönyörűséget és épülést képes meríteni. Az, hogy a műkincsek, a színházak, az iskolák stb. a proletariátus kezében vannak, csak lehetőségét teremti meg az új kultúrának, amelyben a kultúra összes alkotásai a dolgozók valamenynyiének belső tulajdonává válnak."

Az eszmei felvilágosítással, neveléssel összhangban a tárgyi feltételeket is megváltoztatták, forradalmasították. Már március 25-én elrendelték például a fővárosi zárt- és magánkertek játszó- és sétaterek céljára való igénybevételét. S a kopott ruhájú, sovány gyerekek előtt kinyíltak a cirádás kapuk... Nem lehet meghatottság nélkül olvasni az ingyenes fürdés lehetőségét megteremtő rendeletet. Ez a Fővárosi Közlöny 1919. március 28-i számában jelent meg.

„A Főváros Népbiztosságának rendelete az óvodás és iskolás gyermekek ingyenes fürdéséről.

Az óvodákba és iskolákba járó proletárgyermekek ingyenes fürdése érdekében elrendeljük a következőket:

1. Az összes fürdők tisztálkodásra szolgáló valamennyi helyiségeiket, minden berendezéssel együtt, hetenként két fél napon, éspedig: pénteken reggel 7 órától délután ½ 2 óráig és szombaton déli 12 órától estig az óvónők vagy tanítók és tanítónők vezetése mellett csoportosan megjelenő gyermekeknek ingyenes fürdésre tartoznak átengedni.

2. Hasonlóképpen igénybe veszszük a magánlakásokban levő fürdőszobákat is hetenkint egyszer, szombaton egész napon át az iskolai vagy kisdedóvói igazolvánnyal odautalt gyermekek ingyenes fürdetésére. A fürdőszobák birtokosai tartoznak a fürdéshez szükséges fűtőanyagot, világítást, törülközőt és szappant ingyen rendelkezésre adni."

Mit adott a forradalom?

Hogy mit adott a Tanácsköztársaság a gyerekeknek? A Közoktatásügyi Népbiztosság *„Mit adott a forradalom?"* című kiadványa „Mit adott a forradalom a gyermekeknek?" című fejezetéből idézzük:

„A gyermekek, a jövő szocialista társadalmának leendő munkásai számára hozta a legtöbbet a forradalom. Hiszen minden, ami történik, az ő érdekükben történt, de a népbiztosok egyes rendelkezései már ma is gondoskodnak arról, hogy a gyermekek zsenge életét minél kellemesebbé, minél emberhez méltóbbá tegyék.

A legelső, amit a gyermekeknek a forradalom adott, az a rendelkezés, amely szerint a magyarországi Tanácsköztársaság törvénytelen gyermeket nem ismer.

... A gyermekeknek adta a forradalom a kevés levegőjű főváros ama zárt kertjeit és magánkertjeit, amelyeket eddig a burzsoá bürokrácia és a magántulajdon hét lakatja zárt el előlük.

... Nagy jelentőségű az a rendelkezés, amelyet a tanoncgyermekek védelméről adott ki a Közoktatásügyi Népbiztosság. ... Megszűnik a tanoncok bántalmazása, mert forradalmi törvényszék elé kerül, aki tanoncát tettlegesen bántalmazza."

Összeállította: Szente Pál

ZSIBONGÓ

TELEFONÁLJ! 384-005

„HALLÓ GYEREKEK! ITT VAGYOK!"

Halló, itt vagyok! címmel a rádióban már évek óta hallható egy műsor, melyben a telefonálók gondjaikat-bajaikat, érdekes történeteiket, furcsa helyzeteiket elmesélik a műsor vezetőjének. Ezt az adást valószínűleg nem ismeritek, mert este fél tizenegykor kezdődik, amikor ti már rég ágyban vagytok. Most itt az alkalom, hogy a felnőttektől átvegyétek a szót. Április 14-én délelőtt tíz órától délután kettőig csak az általános iskolásoké a telefonvonal. Ebben az időben közületek bárki feltárcsázhatja a 384-005-ös telefonszámot, hogy ha kedve van, elbeszélgessen a vonal másik végén ülő riporterrel. Mindenről szó eshet: rossz álmokról és jó kajákról, szórakozásról és egyedüllétről, szülőkről és tanárokról, barátokról és utálatos emberekről, örömökről és félelmekről, hétköznapokról és ünnepekről. Olyan dolgokról, amit szeretnétek elmondani valakinek, de még nem volt rá alkalmatok vagy nincs, akinek elmondjátok.

A 384-005-ös telefonszámon ezen a napon minden gondolatotokat meghallgatja, és ami a legfontosabb, nem von felelősségre, nem oktat ki, nem nevel, nem szid meg benneteket semmiért a műsor vezetője: Szilágyi János. Ezekben a beszélgetésekben csak róla tudni, hogy kicsoda, nektek nem kell bemutatkoznotok, név nélkül is lehet telefonálni. Akkor hát ne felejtsétek: április 14-én, szombat délelőtt 10 órától 14 óráig hívható – csak a ti számotokra – a 384-005. A beszélgetéseket visszahallgathatjátok május 26-án délelőtt a Petőfi rádióban. Hívásotokat várja ismeretlen ismerős barátotok:

Szilágyi János

NEMCSAK LÁTVÁNYOSSÁG!

„Sok jó ember kis helyen is elfér" — bizonyítják a kanadai ejtőernyősök, akik 3 ezer méteres magasságban „szoronganak" repülőgép hátán, törzsén és szárnyán. Nem mindennapi mutatvány, hiszen a gép óránként több mint 200 kilométeres sebességgel halad. Az érdekes mutatvány célja nem csupán a látványosság: azt is kipróbálhatták az ejtőernyősök, hogyan működik a legváratlanabb helyzetekben felszerelésük, s hogyan befolyásolja ugrásukat a szokatlan rajthelyzet.

TUDOD-E?

140 éve, 1844. április 16-án született Anatole France (családi neve: Anatole Francois Thibault) francia író, költő, kritikus. Életműve gondolatgazdag és közérthetően világos. Művei nagy hatást gyakoroltak a kortárs magyar irodalom legjobbjaira is. Az irodalmi Nobel-díjat 1921-ben kapta meg „a francia szellemet kifejező ragyogó életművéért, választékos és erőteljes stílusáért".

*

90 éve, 1894. április 13-án született Derkovits Gyula posztumusz (halála utáni) Kossuth-díjas festő és grafikus, a magyar képzőművészet egyik legnagyobb alakja. Élet- és művészetszemléletét a munkásosztályhoz való tartozása, az illegális kommunista mozgalomban való részvétele határozta meg. Híres grafikai műve az „1514", a Dózsa-féle parasztfelkelés ihlette fametszet sorozata. Emlékére tehetséges fiatal művészek részére Derkovits-ösztöndíjat alapítottak.

MŰVÉSZETI TÁBOR SZADÁN

A Pest megyei Tanács Művelődési Osztálya, a Pest megyei Művelődési Központ művészeti jellegű táborozást szervez Szadán. Aki részt kíván venni július 4. és 13. között ebben a szép és játékos munkában, az pályázzon.

Jelentkezhettek bármilyen technikával készült rajzzal (A/2) festménnyel, és 18×24 cm-es méretben készült fotóval, ami plasztikáról készült. Minden 12-14 éves fiatal pályázhat, aki rendszeresen foglalkozik képzőművészettel, s vállalja az útiköltségen túl az ellátásra befizetendő 800 forint térítést.

A pályamunkákat és a jelentkezési lapokat 1984. április 30—ig kell beküldeni. Cím: Általános Művelődési Központ Szada, Dózsa György u. 63. — 2111.

PAJTÁS–HUNYADI „EXPRESS" KARATE

A gyorsaság, a bátorság, a küzdeni akarás próbája volt a Pajtás szerkesztősége és a Hunyadi „Express" SE által közösen rendezett sportkarate verseny. A fővárosi klubok mellett a legjobb vidéki szakosztályok is elküldték a Belügyminisztérium Vágóhíd utcai sportcsarnokában rendezett viadalra, mely ezúttal is bebizonyította, hogy hazánkban szinte napról napra nő e sportág népszerűsége.

EGY KÉP – EGY MONDAT

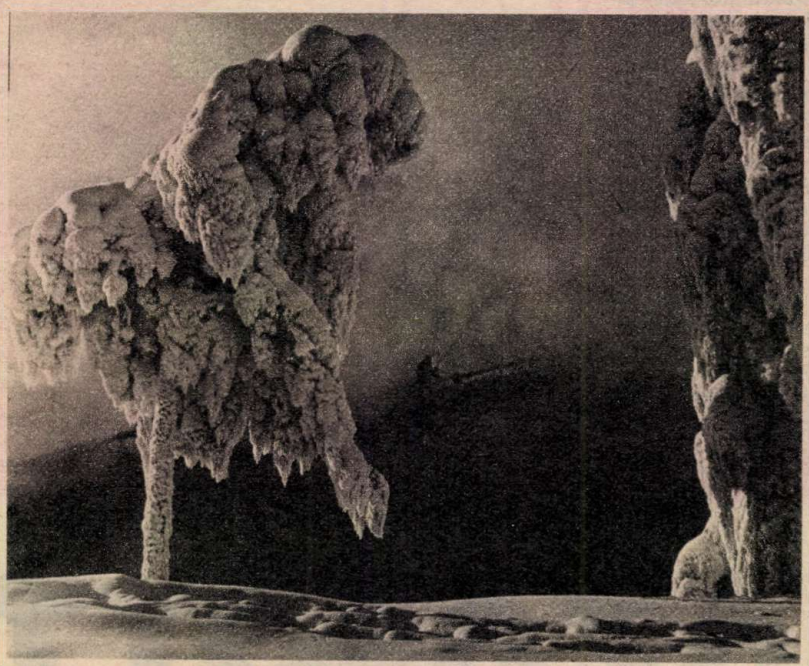

Út az alvilágba?

A Budapesti Planetáriumban 4—7. osztályosoknak április 12-én 12 órakor, 13-án 14 órakor, 17-én 10 órakor, 19-én 10 és 14 órakor, nyolcadikosoknak, elsős és másodikos gimnazistáknak, szakközépiskolásoknak és szakmunkástanulóknak április 12-én 10 órakor, 17-én 14 órakor és 19-én 12 órakor tartanak előadást.

ZSIBONGÓ

Kovács Eszter merész, magabiztos fellépése eltért a pusztai gyerekek között szerzett tapasztalataimtól. Tokodaltáró légköre hatott volna ennyire rá? Másfél hét múlva újra felkerestem, hogy alaposabban megismerjem. Most talán még kékebb, nevetősebb volt a szeme, mint amikor először megpillantottam. Beszélgetés közben ujjaival bele-beletúrt dús barna hajába, de néhány makrancos tincs visszahullt a homlokára, és kissé csibészessé változtatta arcát.

— Mesélj magadról.

— Mit mondjak? Tizennégy éves, 161 centi magas, a legutóbbi edzői mérlegelés szerint 48 kg vagyok. Félévkor 4,7 voltam, három tizeddel rosszabb, mint a húgom. Vidám alaptermészetű, de nagyszájú vagyok.

— Nagyszájú?

— Főleg akkor lármázok, ha valakit bántódás ér. Az egyik osztálytársam elnézte a napokat és a következő óra anyagát tanulta meg. Kitűnőre el is mondta, de a tanár néni a figyelmetlenség miatt elégtelenre értékelte a feleletét. Én igazságtalannak éreztem a dolgot, hiszen komolyan tanult. De amikor szóltam, helyette nekem kellett felelni.

— És az esetet azóta tüskeként hordod magadban.

— Dehogy hordom, hiszen kitűnőt kaptam, és osztálytársam is megmenekült a rossz jegytől.

— Hol születtél?

— Debrecenben, de hosszú ideig Polgár mellett, az egyik Hajdú-Bihar megyei tanyaközpontban éltem, ahol apu a téeszben dolgozott.

„NEM JÖTTÜNK — MENEKÜLTÜNK"

— Mikor jöttetek Tokodra?

— 1981 januárjában. De nem jöttünk, hanem menekültünk. A szüleim között megromlott a kapcsolat, s apu pokollá változtatta az életünket. Én és a

A fiúk utánafordulnak az utcán. Nyúlánk termete, sportos mozgása, egyszerű, de ízléses öltözködése miatt tinédzser divatbemutatókon is felléphetne, de őt a karatézés érdekli. Országos versenyek résztvevője, több győzelmi érem tulajdonosa. A tokodaltárói Pajtás ankéton alig volt olyan téma, amihez ne szólt volna hozzá, ne mondott volna néhány javaslatot. Amikor érdeklődni kezdtem felőle, az iskola igazgatója ezt mondta: Eszter nagyon messziről, a tanyavilágból érkezett hozzánk. Nemcsak kilométerekben, az életben is nagy utat tett meg.

HAZAJÖTTE

testvéreim anyu mellé álltunk, vele szöktünk el otthonról.

— Kihez?

— Csak ismerőseink voltak itt, de rokonként fogadtak. Albérleti lakást szereztek és anyut elhelyezték az üveggyár konyháján. Mintha hazajöttem volna.

Szinte a semmiből kellett újjáteremteni életüket, s a bajban, a család összetartásában — mint ahogy édesanyja jellemezte — Eszter a jobb keze, társa volt. Hajnalban kelt, mint ő. Reggelit készített a testvéreinek, kitakarított. Fogához vert minden fillért. Megtanult kötni, varrni, s ha megunta valamelyik ruháját vagy nadrágját, maga alakította át.

ÍRATLAN TÖRVÉNYEK

Édesanyja újra férjhez ment. Nevelőapját öt hónapja autóbaleset érte, de már gyógyulóban van. Éppen azokban a napokban kaptak értesítést, hogy nemsokára saját lakásba költözhetnek, amikor Tokodaltárón jártam, de a szűkös napok néhány alaptörvénye ma is életben van náluk. Eszternek most sincs meghatározott összegű zsebpénze, csak arra kap forintot, amit meg kell vásárolnia. Mégis mindig van nála pénz, mert kétszer is megnézni, hogy mire mennyit költ. Ha Dorogon, vagy Esztergomban jár, ő is megbámulja a butikok kirakatait, aztán hazamegy, lerajzolja azt a ruhát, amelyik megtetszett neki, s ha talál maradék anyagot, megcsinálja magának. Legutóbb egy diavetítő-vászonból készített blúzt.

— Anyu hosszú ideig nem tudott nagyobb ajándékokat venni sem karácsonyra, sem szülinapra. De annyit mindig összespórolt, hogy meglepjen bennünket egy-egy könyvvel. Albérleti lakásunkban a szép kötetek lassan kiszorítják a bútorokat, és én ennek örülök.

— Szeretsz olvasni?

— Igen. Csak elég kevés az időm rá. Érdekelnek az újságok is. Rendszeresen jár hozzánk a Pajtás, a Világ Ifjúsága, a Képes Újság, a Népszava és a Szabad Föld.

— Moziba jársz?

— A jó filmeket igyekszem megnézni, s Dorogon már színházban is voltam. Szívesebben rádiózok, mint tévézek, a képernyő előtt inkább a húgom üldögél többet. A zenén kívül a hírek érdekelnek, mert szeretem tudni, hogy mi történik az országban, a világban.

— Nem is mondtad még, hogy az iskolában hogyan fogadtak, amikor ideköltöztetek?

— A gombócot csak addig éreztem a torkomban, amíg át nem léptem a tanterem küszöbét. Nagyon megnyugtatott, hogy egy pillanatig sem érezteték: idegen vagyok. Néhány nap múlva már őrsvezetőnek is megválasztottak. Később úttörőtanácstitkár-helyettes és a társadalomkutató szakkör titkára lettem. A legutóbbi országos úttörőtalálkozón én képviseltem a tokodaltárói 1824-es számú Jó Szerencsét Úttörőcsapatot. Részt vettem Csillebércen az Interkozmosz szaktáborban is. Utána alig győztem válaszolni, annyi levelet kaptam.

— A fiúktól is?

— Azoktól is.

— A helybeli srácok írtak már neked?

— Szerintem nincs az osztályban olyan lány, aki a pad alatti postán ne kapott volna már levelet.

MEGNYERTEM A TÁNCVERSENYT

— Hol karatézol?

— Esztergomban. Csak az ottani sportegyesületben működik karateszakosztály. Sajnos, a heti háromszori edzést kettőre kellett csökkenteni, mert egy-egy alkalommal huszonnyolc forintba kerül az autóbusz.

— Kedvezményt nem kaptok?

— Nem, pedig kellene. Az útiköltség miatt egyremásra maradoznak le a vidékiek. Most már az osztálytársam, Gálicz Katalin sem jár edzésre, pedig nagyon tehetséges. Én amíg kapok anyuéktól pénzt, megyek, mert a karate nemcsak az erőnlétemet, a lelkiállapotomat is megváltoztatta. Eléggé félénk voltam. Most meg, anélkül, hogy valaha tanultam volna, táncolni merek. A farsangi mulatságunkon például táncversenyt nyertem. Sikereim közül említésre méltó az esztergomi országos serdülő karatebajnokság, ahol súlycsoportomban első lettem. Egy másik bajnokságon bronzérmet nyertem, akárcsak a Pajtás-kupán.

— Mi akarsz lenni?

— Lehet, hogy azért érdekel a kereskedelmi pálya, mert nagyon sokat járok bevásárolni. Anyuék azonban azt javasolták, hogy előbb végezzem el a közgazdasági szakközépiskolát, s ha utána is kereskedő akarok lenni, közgazdaságival eredményesebben dolgozhatok. Igazuk van.

Faragó György

Fotó: Szalay Béla

Csak a nevelőpapa hiányzik a képről

Sanyikát elkényezteti a két lány

M OTTHONRÓL

A század elején megjelent a filmvásznon egy harmonikanadrágos, csetlő-botló kis emberke, aki úgy járt, hogy még ma is nevetve felkiáltunk, ha valaki lábfejét kifelé dobálva, kacsázva megy: olyan vagy, mint Chaplin! Az összetéveszthetetlen és feledhetetlen figura kelléktára egy keménykalap, egy rövid zakó, egy túlméretezett, bő nadrág, két idétlenül nagy, harcsaszerű cipő és egy görbe bot. Mindössze ennyi, s mégis milyen sok ez a kevés, ha egy olyan művész ölti magára a kopott cuccokat, mint Charlie Chaplin, aki mielőtt elindította a fura-suta kisembert a világsiker felé, egy fekete pamacsbajuszt is ragasztott az orra alá.

A kisember

Chaplint mindenki ismeri, neve fogalommá vált, ám gyanítom, hogy sokan azt gondolják: egyszerűen csak a nevettetés mestere volt. Szó sincs róla. Ez a korszakalkotó színész-rendező — a filmművészet történetének legnagyobb alakja — elsőként vállalkozott arra, hogy társadalmi igazságtalanságokat kipellengérezzen. Ő lopta a nézők szívébe a pénz és a hatalom zsákutcáiban vergődő kisembert, akinek a kedvéért tömegek zúdultak a mozikba. A fürtös fejű, toprongyos figuráért valósággal versenyeztek a filmgyárak, mert óriási üzletet láttak benne. Chaplin azonban a maga ura akart maradni, hogy művészi elképzeléseit megvalósíthassa, ezért önálló filmvállalatot alapított, s filmjeinek egy személyben volt írója, rendezője, főszereplője, producere és zeneszerzője.

Első önálló filmjével az első világháborúról mondott kemény ítéletet a humor és a szatíra eszközeivel, majd megkezdte a Chaplin-filmek sorozatát, melyeknek első darabja a Kölyök. A pamacsbajuszú figura ezúttal egy ágról-szakadt vándorüveges, akinek nincs munkája, mindaddig, amíg barátja, egy rongyos kölyök parittyája nyomán sorra be nem törnek az ablaküvegek. A mindenhonnan elkergetett üvegesért most már versengenek, a polgárok, s az üzlet fellendül . . .

A sorozat következő filmje az Aranyláz, amelyben ugyanaz a kisember küzd a természet erőivel és az emberi gonoszsággal. Chaplin a saját kicsiségét jobbára egy behemót óriással emelte ki, mesterien alkalmazva a Dávid és Góliát szembeállítást. Ebben a filmben is egy tagbaszakadt hústorony a rettegett partner, aki mellett Charlie iszonyúan fél, ám ezt a félelmet a legleleményesebb mesterkedésekkel próbálja palástolni.

Tityne, ó Tityne

Az Aranyláz után elkészült a Cirkusz című film; Chaplin „néma" korszakának utolsó remekműve.

A hangosfilm meghódította a világot, s a közönség kíváncsian várta, sikerül-e Chaplinnek megszólalnia, lesz-e hangjának ereje, mondatainak tartalma, neki magának mondanivalója. Chaplin ravaszul odázta a dolgot. Első hangosfilmjében süketnéma szerepet osztott magának. Mindenki beszélt körülötte, csak ő hallgatott. Persze, ezt a halogató politikát nem lehetett a végtelenségig folytatni, és Chaplin roppant szellemesen oldotta meg a feladatot. Következő filmjében, a Modern időkben Charlie-nak egy dalt kell elénekelnie, a dal szövegét azonban a kis ügyefogyott figura (szerepe szerint) nem tudja megtanulni, ezért titokban a kézelőjére írja fel a szöveget, hogy a nagy pillanatban majd onnan lepuskázza. Igen ám, de a tánc lendületében a kaucsuk kézelő lepattan a csuklójáról és nincs idő keresgélni, mert a zenekar belekezd a dalba és a reflektor fénye Chaplinre irányul. Mese nincs (meg kell szólalnia), énekelnie kell. Tityne, ó Tityne — énekli a dal kezdő sorát, s mivel nem tudja tovább a szöveget, találékonyan folytatja egy hirtelen kitalált halandzsa szöveggel, amiből egyetlen

Így nézett ki az ifjú, pályakezdő Chaplin civilben 1914-ben

S íme Charlie filmbéli arca. Ilyennek ismerte meg a világ a nagy művészt

A Kutyaélet című filmben már minden kellék együtt van; a kalap, a cipő, a bő nadrág . . .

szót sem ért a közönség, mégis lelkesen tapsol. Chaplin ezzel a humoros halandzsa dallal szólal meg és ismét elkápráztatja a világot. Azóta is éneklik Európától Amerikáig, hogy Tityne, ó Tityne . . .

A fasizmus tombolásának idején új filmjével, a Diktátorral nem mindennapi bátorsággal kigúnyolja, leleplezi a horogkereszteseket. Hynkelről és Napalóniról mindenki tudja, hogy ezek a félelmetes alakok voltaképpen Hitlernek és Mussolininek a karikatúrái. Hitler őrjöngve követelte a filmet, szívesen betiltotta, megsemmisítette volna, s ha kezébe kerül az a „gaz" Charlie Chaplin, nyilván végez vele is. Szerencsére ebből a párharcból Chaplin került ki győztesen, s hamarosan elkészíthette következő nagy filmjét, a Rivaldafényt, majd az Egy király New Yorkban című keserű szatírát.

Chaplin minden filmje — remekmű. Ez a különleges képességekkel megáldott, zseniális „kis fickó" fél évszázadon át tartotta magát a filmművészet élvonalában, s halála után is a legnagyobbak között emlegetik. Tudta (tudja) a szakma, a közönség, és ő maga is tisztában volt vele, hogy kivételes hatású egyénisége a filmművészetnek, amelynek fejlődésében Chaplinnek fő szerep jutott.

Magyar Katalin

A nagyszerű komédiás gyakran könnyeket csalt a nézők szemébe. (Chaplin a Rivaldafény című filmben)

Katonaruhát öltött, de csak azért, hogy kigúnyolhassa a háborút

A kis balerina bizony elbűvölte a bohóc szívét. (Jelenet a Cirkusz című filmből)

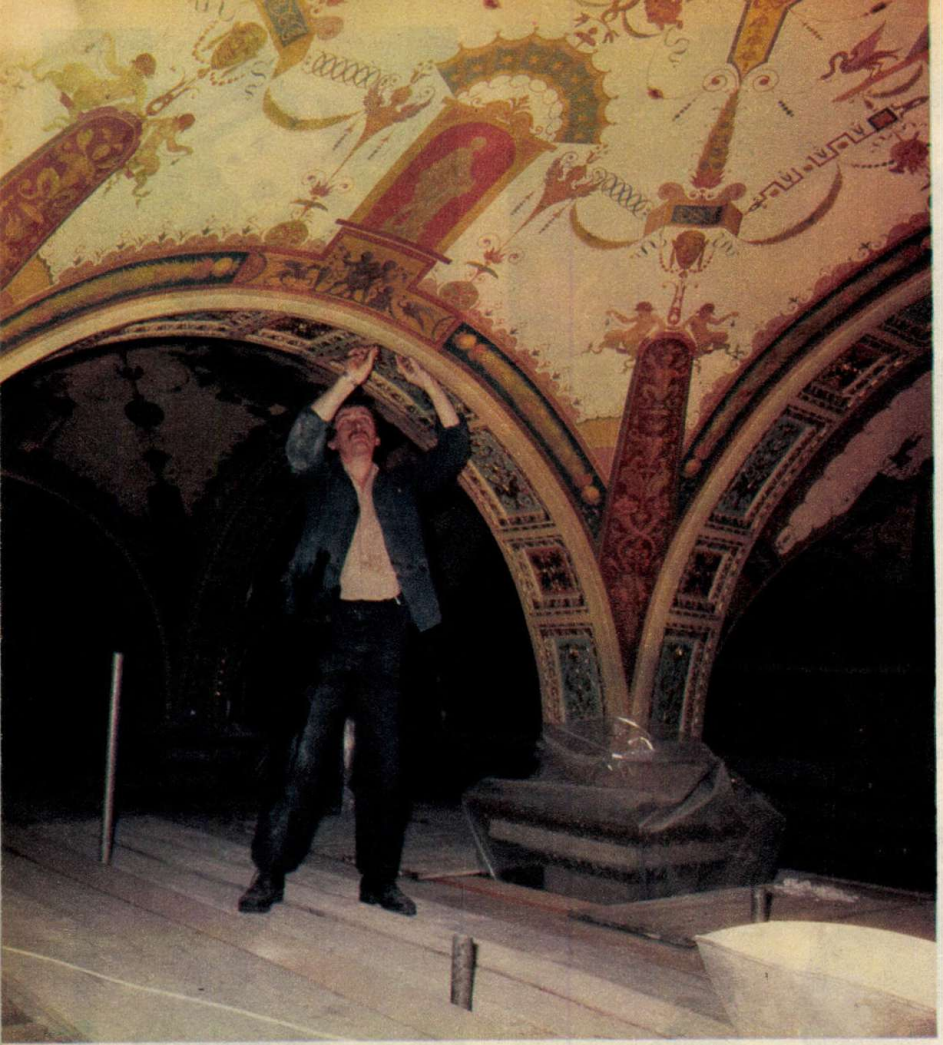

Régy éve már annak, hogy az „állandó lakók", az énekesek és táncosok kiköltöztek a „Sugár úti palotából", a Magyar Állami Operaház évszázados épületéből, és átadták helyüket az építőknek. Azóta palánk keríti ki a homlokzat előtti jókora részt a Népköztársaság útja járdájából. A réseken beleselkedő kíváncsi szem azonban nem sok érdekeset lát, legföljebb a felhalmozott építési anyagot, cipekedő munkásokat. A neheze odabent, a falak között zajlik. Ki tudná megmondani, mi a próbálóbb feladat: újjá, korszerűvé alakítani a

AZ ÚJJÁÉPÜLT ZENE

Ezernyi díszítmény, és mennyi óra aprólékos munka...

Ha kész lesz, a vasfüggöny festése is meghatározója lesz a nézőtér belső hangulatának

Az épület külsejéről is eltávolítják az évszázados szennyet

A restaurátor munkájához kézügyesség és türelem is kell

PALOTA

fűtést, a villamos hálózatot, a próbatermeket, az épületnek azt a részét, ahol a művészek, a dolgozók tevékenykednek, vagy pedig az eredetinek minél hűségesebben megfelelő módon újjávarázsolni a nézőteret, a lépcsőket, folyosókat, ruhatárakat, egyszóval azt a traktust, ahol a közönség is megfordul.

A cél az, hogy ne érje sérelem a tervező Ybl Miklós elképzelését, és vele az Operaház száz esztendős szellemét. Úgy tartják, az építész műve: kőbe álmodott muzsika. Futtasd rajta végig a pillantásod, és meglátod, valóban így igaz. A ritmust könnyen felfedezed, és ha jobban figyelsz, felcsendül a dallam is. Azután megszólalnak a szólamok: együtt zengenek, elválnak egymástól, felelnek egymásnak, elhallgatnak, és visszatérnek. Végül előtted az egész fenséges kompozíció. Hogyne lenne ez így éppen ennél a szépséges palotánál, amely nemcsak kövülete, hanem otthona is a zenének?

Az opera, akármilyen népszerű ma is, az elmúlt századok műfaja inkább, mintsem korunké. Nem véletlen, hogy manapság nemigen épülnek operaházak a világon, legföljebb ott, ahol még egyáltalán nem volt ilyen. A meglevők mellé nem emelnek újakat. Másfelől azonban: szegényebb szerencsés társainál az az ország, főként az az európai ország, ahol a nemzeti operaművészetnek nincs méltó hajléka. A Népköztársaság úti palota sem csak egyszerűen egy szép épület. Bánk bán sehol másutt nem lehet ugyanaz, mint ott, ahol zeneszerzője, Erkel Ferenc igazgatta egykor társulatát.

A maga korában igencsak modern épület volt a mi Operaházunk, ellátva megannyi technikai és kényelmi rafinériával. Ki gondolná példának okáért, hogy már akkor is létezett a légkondícionálás? Pedig úgy van! Hogyan működött? A nézőtér alatt, a pincében jégkamrákat alakítottak ki, ezeken áramlott át a kintről jövő friss levegő, hogy a földszinti székek alatt lévő nyílásokon át a hatalmas terembe jusson. Az állandó légmozgás biztosításához nem volt szükség különleges gépezetre: a csillár fölött levő nyolc méter átmérőjű (persze ráccsal takart) lyukon magától távozik az állott, felmelegedett levegő, hogy a frissnek helyet adjon. Az új szellőzőrendszer természetesen nem jéggel fog működni már.

Ahogy a színpadi gépezetet is teljesen kicserélik a felújítás folyamán. Olyan süllyesztőrendszert építenek be, egy drezdai vállalat szállítja, amely leginkább a sakktáblához hasonlítható: ugyanúgy van „mezőkre" osztva (ha ezek itt nem is eltérő színűek), és minden mező külön süllyeszthető több emeletnyi mélységbe, ha kell. Nem, ne gondold, hogy túlzás az emeletnyi mélység! A színpad belmagassága a pincepadlótól számítva kereken ötvenkét méter! Ebben a házban a dolgok nem a megszokott léptékkel mérhetők. A csillár a nézőtér fölött, amiről már esett szó, másfél tonnát nyom. A színpad új acélszerkezete összesen százhúsz tonna. Csupán a díszítmények újraaranyozásához hét és fél kiló huszonkét karátos aranylemezt használtak fel.

Természetes, hogy a négyévi munka sem volt kevés. Vagy hatvan vállalat vett részt benne, nemcsak Magyarországról, hanem az NDK-ból és Lengyelországból is. A csillárokat, díszeket, bútorokat iparművészek, iparosmesterek restaurálták vagy készítették el újra. A falak mintáit ugyanúgy kézzel kell festeni, mint annak idején: egy papírlapra lemásolják az eredeti motívumot, ezen lyukakat ütnek, s ezeken a lyukakon át festik fel újólag a falra. Még a színezésre is ügyelnek! Mindez persze nem olcsó dolog: minden magyar állampolgárnak körülbelül száz forintjába kerül, hogy Operaházunk századik születésnapját eredeti pompájában ünnepelhesse. Hogy 1984. szeptember 27-én ismét erről a színpadról hangozzék fel: Hazám, hazám, te mindenem . . .

N. T.

Fotó: Potzmann János

„Őrjöngő röptünk, mondd hová vezet?"

A kérdés Madách Imre páratlan látomásában, Az ember tragédiájának űrjelenetében hangzott el 1861-ben. Ádám szorongó kérdése volt ez az Ember nevében, akit olthatatlan tudásszomja, kíváncsisága – no és persze Lucifer segítsége – az űrbe juttatott. Ádám szorongása természetesen merőben költői volt abban az időben. Hiszen alig harminc évvel azelőtt – a Liverpool–Manchester vasútvonal megnyitásának kapcsán – még egészen komoly formában bizonygatták a szakemberek, hogy fulladásos halál vár mindenkire, aki a félelmetes, óránkénti 50 kilométeres sebességet eléri. Ennek ellenére kereken 100 évvel a szorongó kérdés elhangzása után, 1961. április 12-én Jurij Gagarin a Vosztok–1 űrhajó utasaként mintegy 28 000 kilométeres sebességgel kijutott a világűrbe.

Az azóta eltelt huszonhárom év során a műholdak, a mesterséges bolygók, az űrszondák, az űrlaboratóriumok és űrállomások valóságos légiója népesítette be a világűrt. Ember járt a Holdon, és ember alkotta szerkezetek szálltak le a Vénuszon és a Marson, fényképezték a Jupitert és a Szaturnuszt. Manapság egy-egy mesterséges égitest felbocsátása legfeljebb egyike az újságok hírrovatában szereplő híreknek.

És azóta Ádám kérdése – bár sokat veszített költőiségéből – egyre időszerűbbé válik. Az Ember valóságos kétségeit, kíváncsiságát, értetlenségét, csodálkozását fejezi ki. Meg a szorongásait. Tényleg, hová vezet ez az óriási szellemi és anyagi eszközöket felemésztő tevékenység, amelyet űrkutatásnak nevezünk? Az emberben felmerül a kérdés: nem csupán a tudósok költséges passziója ez?

Mások értetlenül szemlélik az eseményeket. Mit keresünk mi az űrben vagy az idegen bolygókon? Az Univerzum körülményei merőben „embertelenek"!

És persze jelen van az aggodalom, a szorongás is, mert az űrben tömegpusztító fegyverek is elhelyezhetők. Vajon nem kerül-e sor a Csillagok háborújának a Föld háborúja a Föld ellen című változatára?

Nos, éppen mert Ádám kérdése ma már egyáltalán nem költői, léteznek rá valóságos válaszok is. Hogy az űrkutatás költséges, azt senki sem tagadja, de hogy passzió lenne...? Ugyan ki tudná pénzben kifejezni azt a hasznot, amelyet az iparnak, a mezőgazdaságnak, az orvostudománynak, az elektronikának, a meteorológiának, a hírközlésnek stb., stb. már eddig is hozott? És akkor még nem is szóltunk az Univerzum törvényszerűségeinek mind mélyebb megértésében betöltött szerepéről, amelynek közvetlen hasznát talán már a mi gyermekeink is élvezni fogják.

Hogy a kozmosz körülményei semmiben sem hasonlítanak az ember földi környezetéhez? Ez tagadhatatlan, ám nem árt, ha meggondoljuk, hogy a Föld viszonyai sem voltak mindig alkalmasak az ember számára. És hol lennénk mi egyáltalán, ha annak idején az első őshüllők nem másznak ki a szárazföldre, mert az ottani viszonyok semmiben sem hasonlítanak a megszokott vízi életmódhoz?

Ami pedig az aggodalmat, a szorongást illeti, a helyzet az űrkorszakban sem változott. Az emberre a legnagyobb veszélyt mindig maga az ember jelentette. Nevezetesen az, hogy önmaga hasznára vagy önmaga ellen használta-e a tudományok eredményeit.

„Ádám, Ádám, a végső perc közelg,
Térj vissza, a Földön naggyá
lehetsz!"

A Föld szelleme inti így Ádámot a már említett jelenetben, és ma már tudjuk, hogy nincs igaza. Ahhoz, hogy az Ember valóban naggyá legyen, el kell hagynia a Földet. Mert csak így ismerheti meg igazán tágabb környezetét, benne a bölcsőjét jelentő bolygót és – önmagát.

Cser Gábor

1961. ÁPRILIS 12.:
JURIJ GAGARIN
A VOSZTOK–1 KABINJÁBAN
MEGKEZDI AZ EMBER
ELSŐ ŰRUTAZÁSÁT

AZ ŰRKALAND FOLYTATÓDIK

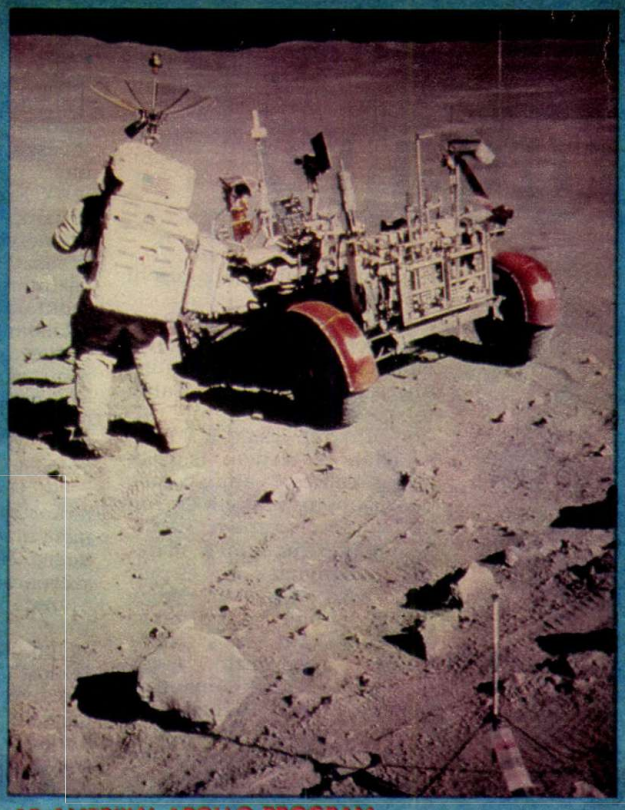

AZ AMERIKAI APOLLO-PROGRAM
KERETÉBEN EMBEREK JÁRTAK A HOLDON

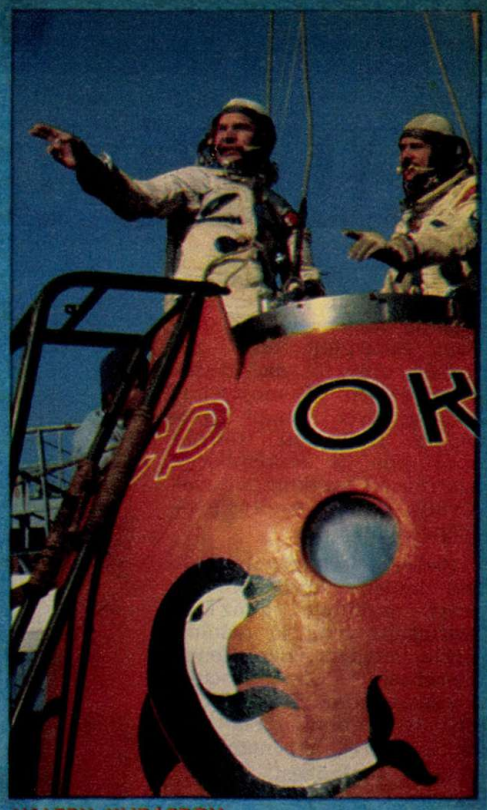

VALERIJ KUBASZOV
ÉS FARKAS BERTALAN A VISSZATÉRÉS UTÁN

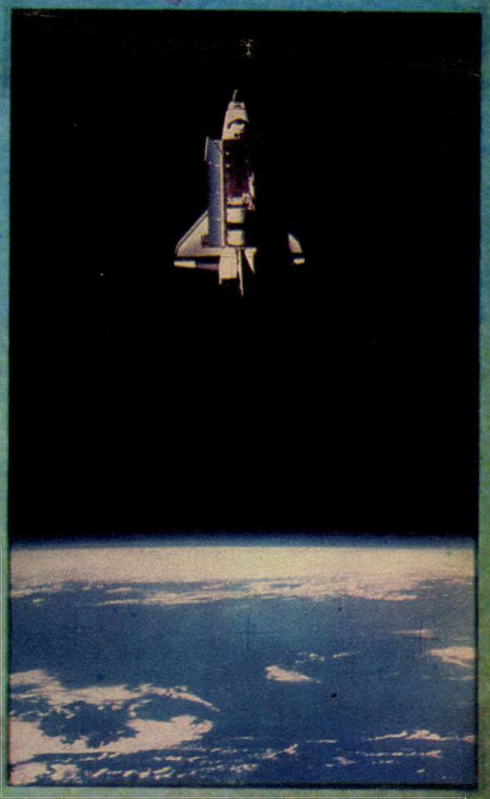

AZ ŰRÁLLOMÁSOK MELLETT
A TÖBBSZÖR IS FELHASZNÁLHATÓ
ŰRSIKLÓ JELENTI A FEJLŐDÉS
EGYIK LEHETSÉGES IRÁNYÁT

KEDVES ISMERŐS

BALCZÓ UTÓDJA?

Ezt a cikket tulajdonképpen azzal kellene kezdenem, ami a lényeg: három esztendeje óriási tehetség tűnt föl az öttusaversenyeken. A most huszonegy éves Fábián László, a Budapesti Honvéd sportolója a szakemberek szerint az egykori öttusakirály, Balczó András nyomába léphet.

Szóval, valami ilyesmivel kellene kezdenem az írást, csakhogy ezt az összefüggést már jó néhány újság megírta, nem lenne szerencsés ismétlésekbe bocsátkoznom. Meg különben is: Fábián „Joel" az a fajta legény, aki nem kedveli az ömlengést, a nagy szavakat. Úgy tartja, a sportoló helyett az eredményeknek kell beszélniük. Az alábbiakban tehát kerülni próbálom a nagy szavakat, s csupán jelentéktelennek látszó apróságokat kérdezek ettől a hosszúra nyúlt, halk szavú fiatalembertől.

— Egyszer azt nyilatkoztad, hogy a lovaglás rajtja előtt, a lósorsolásnál mindig remeg a térded. Talán félsz ettől a számtól?

— Inkább csak a lósorsolástól. A térdem is csak addig remeg, amíg meg nem tudom, melyik lovon kell versenyeznem. Amikor már kihúztam a ló nevét, megnyugszom, és már csak arra figyelek, hogy minél jobban sikerüljön ez a szám. Ha most arra akarsz rákérdezni, hogy gyenge lovasnak tartom-e magam, máris válaszolok: igen. Ez a legrosszabb számom, s éppen ezért ebben gyakorolok a legtöbbet, hogy mielőbb pótoljam a lemaradást.

— Miért lettél öttusázó?

— Őszintén szólva, nem akartam én öttusázó lenni, éveken át úsztam, s nagyon jól éreztem magam a medencében. Maradtam is volna, ha az edzőm nem tanácsol el a szakosztálytól, mondván, nincs bennem különösebb fantázia, behatárolt a fejlődésem. Szomorúan mentem át a klub — a Honvéd — öttusa szakosztályába, mondván, valami kapcsolatom azért így is lesz az úszással, a vízzel.

— Sokak szerint azonban nem is az úszás a legjobb számod, hanem a vívás. Ez azért is meglepő, mert ez olyan versenyág, amelyhez, úgy tartják, mély alapok kellenek, itt nem lehet csak úgy, máról holnapra kiugrani. Te viszont fölrúgtad ezt az elméletet. Nemhogy nyered az öttusaversenyek vívószámait, még a vívók, a „csak vívók" között is sikereket érsz el, tagja voltál például az IBV-n győztes párbajtőr-csapatnak, az ifjúsági VB-n pedig közvetlenül a döntő előtt estél ki.

— Azért ért már csalódás ebben a számban is. Ha eszembe jut a warendorfi felnőtt öttusa-világbajnokság vívószáma, még most is kiver a veríték. Még a nyolcszáz pontot sem értem el... Különös sport ez a vívás. Az edzéseken például előfordul, hogy nincs, aki találatot adjon, máskor viszont rojtosra bökdösik a vívóruhámat, akármit csinálok.

— Azt mondják, az öttusázó a lovaglás mellett a lövészettől fél a legjobban....

— Erről már én is hallottam, olvastam, viszont személyesen még sohasem tapasztaltam. Hidd el, őszintén mondom, én nem szoktam begyulladni a lőállásban, nekem ott sem remeg jobban a kezem, mint az edzéseken. Ebből a szempontból nyilván szerencsés vagyok.

— Egyébként is szerencsésnek tartod magad?

— Ha azt válaszolnám, akkor nyilván úgy tartanád, nagyképű vagyok. Elvégre hogyan lehet nem szerencsés az, aki egyéni és csapataranyat szerez a junior öttusa-világbajnokságon, tagja az ezüstérmes felnőtt VB-együttesnek, s megnyeri a felnőtt egyéni bajnokságot. Csakhogy amikor a legnagyobb szükségem lett volna a szerencsére, a warendorfi felnőtt világbajnokságon, csapnivalóan vívtam. Körülbelül kétszáz ponttal szereztem kevesebbet, mint amennyit vártam magamtól. És tudod, mennyi hiányzott a csapatnak ahhoz, hogy aranyérmes legyen? Huszonhét pont, vagyis összevissza két nyavalyás győzelem...

— Ne keseregj! Balczó tizenegy ponttal veszített 1968-ban a mexikói olimpián, két évvel később pedig nyolc ponttal maradt alul a világbajnokság egyéni versenyében Kelemen Péterrel szemben. Arról nem is beszélek, hogy első VB-győzelmét megelőzően (1963-ban állt először a dobogó tetején) hosszú éveken át elhibázott valamit a világversenyeken, pedig mindenhol esélyesként számoltak vele... És ami a lényeg: pályafutása végén Balczó úgy nyilatkozott, hogy ezek a kudarcok is hozzájárultak végső sikereihez. A csalódások megkeményítik, megedzik a versenyzőt, mondta... Aki ezt képtelen elviselni, az nem alkalmas arra, hogy eséllyel harcoljon a nagy eredményekért.

— Félre ne érts, én nem omlottam össze a csalódástól. Azon a warendorfi dolgon már túltettem magam.

— Visszatérve Balczóhoz, hallottad már, hogy hozzá hasonlítanak?

— Hallottam, butaság. De jó is lenne...

Pilhál György

PAJTÁS

FÁBIÁN LÁSZLÓ

FOTO: LOVAS ALBERT

PETROVÁCZ ISTVÁN (3.)

13 FŐ, 1 KUTYA ÉS EGY IGAZGATÓ

1. Az indián tudjon észrevétlenül eltűnni, nesztelenül közlekedni, váratlanul felbukkanni. Lehetőleg ne hagyjon maga után árulkodó nyomokat.

2. Legyen lelkiereje tűrni, némán, panasz nélkül elviselni a legkíméletlenebb kínzásokat is.

3. Ismernie és gyakorolnia kell az indiánok harci üvöltését, amelytől a sápadtarcúakban bennszorul a szusz.

4. Tanulja meg az állatok nyelvét, legalább a békát, a kakast, a vadgalambot és a kakukkot tudja utánozni, de némi jártassággal kell rendelkeznie a tehénbőgésben és a lónyerítésben is.

5. El kell igazodnia a jeleken, úgymint: az útjeleken, a füstjeleken, fényjeleken, hangjeleken. Meg kell tanulnia a mutogatáson alapuló néma jelbeszédet.

6. Tudnia kell úszni, futni, fára, kötélre mászni.

7. Tüzet rakni, állatot megnyúzni, bőrét kitömni.

8. Íjjal lőni, tőrrel bánni, lasszóval, csapdával vadat befogni.

9. Végül a béke jeléül a barátság pecsétjeként az alkalomhoz illő komolysággal el kell tudni szívni a békepipát.

Az indiánélet törvényeit még szeptemberben szedte pontokba Kiss urrr a tőle megszokott tömör fogalmazásban. És ha a Tinódi Lantos Sebestyén raj minden tagja nem is felelt meg mindjárt az összes követelménynek, szinte minden területen voltak a rajban utolérhetetlen specialisták, akik később a többieket is magukkal ragadták.

A lopakodás nagymestere Jagelló volt. Pillanatokon belül el tudott tűnni otthonról, s úgy sétált ki-be az órákról, ahogy akart. — Falu László! — szólította nemegyszer az igazgató úr. — Különös, az előbb még itt volt — törölgette aztán sűrű fejcsóválások közt szemüvegét.

A nyomokat legjobban Csemege Benedek tudta maga után eltüntetni. Egy nap a kamrában akár két-három üvegből is kiette a körtelekvárt anélkül, hogy a bácsikája az üveg tetején a celofánon vagy a befőzőgumin a legkisebb külsérelmi nyomokat észlelte volna.

A tűrés apostola címet — ha volna ilyen cím — minden bizonnyal Kisfüllentő nyerné. — Szépvölgyi! — hívja ki Sáfrány tanárnő a táblához.

— Mi volt feladva?

És Kisfüllentő hallgat. Konokul, fogait összeszorítva. Szemében könnyek gyűlnek a szenvedéstől, ám a világért meg nem mukkanna. Némán tűri a vallatást.

— Elégtelen! — fogy ki a türelméből Magdi néni, s beírja az osztályozó naplóba az egyest.

Az indiánüvöltést általában tanítás után az iskolakapun kitörve gyakorolják, a tanári kar egybehangzó véleménye szerint nem lebecsülendő eredménnyel.

Az állatok nyelvén szinte valamennyien nagy előszeretettel beszélnek. Pékovács például olyan tökéletesen utánozza a kakast, hogy ha éjjel fél kettőkor ki kell mennie, s az udvaron elkukorékolja magát, a kondás, aki máskor a háromórás kakasszóra ébred csak, azonnal nadrágot ránt, s elkezdi összeterelni a házakból a jószágot.

A néma jelbeszédet elsősorban Velem tanár úr óráin tökéletesítik. Többen köszönhetik jó vagy közepes földrajzjegyüket Salamon Emilke átlagon felüli tehetségének. Nincs olyan szám, adat, amit Emilke különböző fintorokkal ki ne tudna fejezni.

Legjobban Gere úszik, lebukik, s percekig bírja a víz alatt. A legjobb futó Fülig Jimmi, a kötélmászás rekordját is ő tartja az iskolában. A famászás rekordját nem jegyzik, ha jegyeznék, minden bizonnyal Kenyeres neve kerülne a fantasztikusnak tűnő eredmény mellé.

Pedig Kenyeres nem is a famászásban, hanem a lasszóvetésben akarta képességeit tökéletesíteni. A televízióban egy rajzfilmen látta, mint veti ki Lolka a lasszóját a rabló lovára. Később ő is megpróbálkozott az egyszerűnek látszó művelettel. Előbb ugyan a köcsögfára hullott a hurok, s a pontatlan célzást három köcsög bánta, legközelebb azonban már a hazatérő Riska tehén szarvára csavarodott. Ám Riska félreérthette a helyzetet, leszegte a fejét, elindult Pisti felé, mire Kenyeres a menekülés legbiztonságosabbnak látszó módját választotta, s vissza se nézett, csak az eperfa tetejéről.

A tűzrakást, a füstjeleket a Balogh ikrek addig gyakorolták, amíg kis híján fel nem gyújtották a szalmakazlat a házuk végében. A legprecízebben a béka hasát biológiaórán Kiss urrr metszette fel, Gere már tömött ki házinyulat, Pékovács a szérű mögött olyan csapdát eszkábált össze, hogy az akár a rókát is megfogja, ha a ravaszdi éppen arra téved. Nem Pékovács tehet róla, hogy végül is a legjobb tojójuk sétált be a csapdába.

A fiúk közül egyedül Regős bagózott. Általában fonnyadt cukorrépalevélből sodort szivart szívott, de ha cigarettához jutott, azt sem vetette meg. Felajánlotta mindenkinek, hogy szívják el vele a békepipát, amit több-kevesebb sikerrel néhányan meg is próbáltak. A szerencsésebbek megúszták a dolgot fejfájással, csak Emilke hányt a bagótól három napig.

Milyen egy indiántábor? Mi szükséges az indiánélethez?

Természetesen sátor, kötél, lasszó, csapda, tőr, íj. És az indián-regényírók minden ellenkező híresztelése ellenére: pénz. Nagyon sok pénz.

— Kérünk a csapattól. A balatoni táborba utazók is kapnak hozzájárulást — találta ki Csemege Benedek.

— Vasat gyűjtünk, meg papírt! — lelkesedett Fülig Jimmi.

— Abból kitelik a fagyi. Más ötleted nincs? — hűtötte le barátja lelkesedését Jagelló.

— Meg kell vágni a szövetkezetet! — adta a tippet Gere.

Ezen röhögtek egy sort, aztán Jagelló megjegyezte:

— Miért ne? A szövetkezetnek biztosan van valamilyen alapja vagy kerete az ilyesmire.

Azonnal kijelöltek egy küldöttséget, tagja volt Kiss urrr, ő a legjobb modorú a rajban, innen a neve után az urrr, Regős és Jagelló, a két rajvezető, továbbá Gere és Csemege Benedek.

A főkönyvelőt keresték, de mert sem ő, sem a helyettese nem ért rá éppen, az öt fiú az iktatóban kötött ki, Tóth Lajos bácsinál.

— Valami keret kellene? — pödörgette a bajszát az öreg. — Keret az van, ahányat csak akartok, de hogy az úttörőtábor melyikbe fér bele, már nem tudom.

Mindenesetre közösen kitöltöttek